

En Evaluering

Hans Jørn Nielsen
Rasmus Grøn

Danmarks Biblioteksskole

Indhold

Forord.....	5
1. Indledning	7
1.1 Præsentation af projektet.....	7
1.2 Evalueringens metoder	10
1.3 Hovedkonklusioner i 10 punkter	11
2. Forfatter, bibliotek, fortælling	13
2.1 Forfatteren som stjerne: Krøniken i medierne.....	13
2.2 Med biblioteket som arbejdsplads.....	14
2.2.1 Forfatterens oplevelse.	14
2.2.2 Medarbejdernes oplevelse.	15
2.2.3 Personalesamarbejde under projektet.....	16
2.3 Krøniken fortalt på flere platforme	17
3. Biblioteket som litterært værksted	21
3.1 Biblioteket	21
3.2 Interaktion mellem forfattere og borgere	22
3.2.1 Skoleklasser som brugere.....	24
3.2.2 Forfatterblogs og hjemmeside.....	26
4. Krøniken – proces og værk	30
4.1 Kolding krøniken som unikt værk.....	30
4.2 Frihed og styring	32
4.3 Sammenhænge og genrer	35
4.4 Stedets betydning: det lokale og det globale.....	38
5. Afslutning – konklusioner og anbefalinger	39

Forord

Styrelsen for Bibliotek og Mediers projektstøtte til Kolding Krøniken omfattede bevilling til evaluering. Kolding Bibliotek kontaktede i løbet af efteråret 2008 Kursus- og konsulentafdelingen ved Danmarks Biblioteksskole, der henvendte sig til forskningsleder Hans Dam Christensen, programmet Videnskultur og vidensmedier. Lektor Hans Jørn Nielsen og Ph.D. studerende Rasmus Grøn blev udpeget til at forestå evalueringen, hvis nærmere retningslinjer blev aftalt med kulturkonsulent Lars Kristiansen og styregruppen for Kolding Krøniken.

Vi benytter lejligheden til at takke medarbejdere og brugere ved Kolding Bibliotek samt forfatterne af Kolding Krøniken for venlig imødekommenhed, informationer, synspunkter og engagerede samtaler under evalueringen. En speciel tak skal rettes til kulturkonsulent Lars Kristiansen, der med sit engagement og sine informationer altid var til inspiration og hjælp.

Hans Jørn Nielsen
Rasmus Grøn

Danmarks Biblioteksskole
August 2009

1. Indledning

1.1 Præsentation af projektet

Kolding Krøniken er en række fortællinger om byen og verden 1908-2009, skrevet i perioden august 2008 – juni 2009 af 11 forfattere, der har fået hver deres år og årti tildelt. Med en henvisning til Lars von Trier og Jørgen Leths filmprojekt ”De fem benspænd” (2003) kunne man sige, at tilblivelsen af krøniken har taget afsæt i en række ”benspænd”: hver forfatter skulle skrive om en bestemt periode, handlingen skulle udspille sig med Kolding som baggrund, teksten skulle produceres i løbet af 14 dage i en aftalt måned, og forfatterne skulle i nogle timer om dagen opholde sig på Kolding Bibliotek i det transparente arbejdsværelse ”Holm’s” i et hjørne af biblioteket med udsigt over søen og slotsruinen. De skulle samtidig forvente at blive op-søgt af bibliotekets brugere og personale, der også gerne måtte blande sig med gode ideer og materiale til fortællingerne. Det blev faktisk til fem ”benspænd”!

Men forfatterne havde samtidig en udstrakt frihed til at udforme hver deres afsnit af krøniken. Der har ikke været andre indholdsmæssige eller formmæssige retningslinjer eller forpligtelser. Trods benspænd og krønike-koncept er der med den udstrakte litterære frihed lagt op til et lidt uforudsigeligt projekt. Faktisk indgår det uforudsigelige som et bevidst aspekt allerede i projektbeskrivelsen: ”Vi vil således være åben over for de uforudsigelige elementer der vil vise sig i et innovativt projekt som Kolding Krøniken”. Man kan også sige, at der mere er lagt op til litterært eksperiment end til serie og sammenhængende narrativt forløb. Hvad ville der ske? Hvordan ville den enkelte forfatter tackle opgaven? Hvordan ville krøniken komme til at fremstå i sin endelige form? Af projektbeskrivelsen fremgår klart, at det ikke var en traditionel historisk føljetonroman man forventede:

”Kolding Krøniken vil blive et spraglet kollektivt værk, der favner romanens, essays, novellens, klummens, journalistikkens samt beslægtede genrers former – måske opstår en ny genre/form i forløbet” (Projektbeskrivelsen)

Formuleringen er samtidig bemærkelsesværdig, når man tænker på at afsenderen er et bibliotek. Med projektet vil Kolding Bibliotek ikke bare formidle litteratur, men direkte initiere en kunstnerisk, kreativ proces, hvor litteraturen bliver til. Med Kolding Krøniken er biblioteket ikke blot forum for litteraturen som kulturprodukt, men for selve den litterære skabelsesproces. Der opstår i disse år lignende initiativer i form af skriveværksteder o.l. men det er så vidt vides første gang et bibliotek samler en stor gruppe anerkendte forfattere om et fælles skriveprojekt.

Produktet er – som projektbeskrivelsen forudså – blevet spraglet. De 11 meget forskellige forfattere har skrevet 11 forskellige tekster. De er forskellige i genre, stil, stofvalg og motiv, og de er præget af de enkelte forfatters temperament og fortolkning af opgaven. Men samtidig udgør de en helhed, idet alle teksterne har reference til samme sted (Kolding) og samme tidsrum (de hundrede år mellem 1908 og 2009). I den forstand er der tale om en Kolding-krønike. De første historiske krøniker fra

middelalderen var ikke formet som fortællinger, men som fortegnelser over, hvad der skete år for år. I den forstand er Kolding Krøniken i slægt med de oprindelige krøniker, en løs samling af beretninger over begivenheder årti efter årti. Med den vigtige tilføjelse, at de enkelte tekster ikke har de gamle krønikers tørt konstaterende stil, men former sig i et udvalg af fiktions-genrer. Vi vil senere i rapporten vende tilbage til fortællingerne, men først pege på, at projektet ikke kun havde et litterært produkt som mål.

Som projekt vender Kolding Krøniken fra starten det hele på hovedet. I projektbeskrivelsen står, at formålet bl.a. er ”at nytænke forfatterens, læserens, biblioteksbrugers og bibliotekets roller”.

Normalt indkøber biblioteket forfatterens bøger og stiller dem til rådighed for brugerne. I projekt Kolding Krøniken inviterede man forfatterne indenfor og opfordrede dem til at skrive litterære tekster ud fra et lokalt oplæg. Biblioteket gik ind i den litterære produktionsproces, mens forfatterne indgik i bibliotekets daglige miljø. Forfatterne er normalt på ganske korte gæstoptredener i biblioteket via forfatteraftener, oplæsningsarrangementer o.l. I Kolding projektet indgik hver forfatter 14 dage som en del af miljøet, hvor forfatteren samarbejdede med personalet, spiste frokost sammen med dem m.m.

Forfatterne rykkede fra det private arbejdsrum ind i bibliotekets fælles arbejdsrum. Endvidere rykkede de ud i det offentlige rum, som biblioteket også udgør som institution for byens borgere. Her mødte de læserne i form af de biblioteksbrugere, der havde lejlighed til at kontakte forfatteren på dennes arbejdsplads i biblioteket. Læsere / biblioteksbrugere var endvidere ikke blot de passive forbrugere af tekster, men kunne selv være med til dannelsen af teksten ved at komme med materiale og ideer til krønikens afsnit.

Dette delvise opbrud af roller og funktioner hos forfatter, formidler og læser er et aspekt af projektets formål, der formuleres som: ”At udvikle og afprøve nye, dynamiske dialog- og oplevelsesbaserede formidlings- og mødeformer i forhold til de velkendte litterære formidlings- og arrangementsformer”. Formålet med projektet er altså ikke kun en afprøvning af alternative produktionsvilkår men også et eksperiment med litteraturformidling. Formidlingsbegrebet udvides i projektet til ikke udelukkende at være formidling fra forfatteren og institutionen til brugerne, men også at inddrage mødet og dialogen mellem forfatter og læsere som centrale kommunikationsformer. Møder, som i flere tilfælde har inspireret både forfattere og læsere.

Det var kulturkonsulent Lars Kristiansen, som fik ideen til projektet, og som derefter var rundt og sælge det til de andre afdelinger. I en grundig forberedelsesfase sikrede man sig, at en gruppe på 11 forfattere gav tilsagn om medvirken. I forespørgselsrunden var der forfattere, der sagde nej tak af forskellige grunde: tidsmæssige eller private, nogle også med den begrundelse, at konceptet ikke passede til deres arbejdsform.

En ansøgning blev udarbejdet i 2007 til Styrelsen for Bibliotek og Medier, der imødekom ansøgningen med et beløb på kr. 216.605 fra Udviklingspuljen for folke- og

skolebiblioteker. Anden finansiering er fremkommet gennem samarbejdspartnere, bl.a. Kolding Byferie, der er delsponsor ved at stille en lejlighed til rådighed for forfatterne til særpris samt First Hotel Kolding, der tilsvarende har bospist forfatterne til særpris. Kolding Kommune samt diverse fonde og pengeinstitutter, bl.a. Jens Holms Biblioteksfond, Edvard Pedersens Biblioteksfond og Sparekassen Koldings Fond, har også bidraget med beløb, bl.a. til forfatterhonorar (der beløb sig til 14.000 kr. til hver forfatter). Biblioteket har stået for en egenfinansiering ved at afsætte personaleresourcer.

En projektleder (Ellen Ravn Berthelsen) har været ansat til at lede projektet sammen med en styregruppe. Styregruppen bestod af bibliotekschefen, koordinatoren for Fiktion, kommunikationskonsulenten, webkonsulenten, en medarbejder fra danskstudiet ved SDU Kolding (lektor, Ph.D. Anne Borup) og kulturkonsulent Lars Kristiansen. Projektlederen gik dog på barsel midtvejs i forløbet.

Der blev udvalgt 11 forfattere, som blev bedt om at byde ind med ønsker til den historiske periode, de ville skrive om. Der var utroligt nok ingen overlap. Alle forfattere har således fået den plads i krøniken, som de ønskede. Om årsagen til forfatternes præferencer primært skal findes i fortalt tid eller fortællertid står hen i det uvisse. Nogle forfattere har givet udtryk for en personlig interesse i deres pågældende årti, mens kalenderkoordinationen nok også har spillet en rolle for flere forfattere.

De 11 forfattere blev ikke udvalgt på baggrund af en særlig lokal tilknytning (en undtagelse er Marianne Gade, der som lokal forfatter kunne træde ind med kort varsel, da Jørgen Leth meldte afbud). Gretelise Holm er nok den der har haft stærkest tilknytning til Kolding med en barndom i byen og en fortid som journalistelev på Kolding Folkeblad. Enkelte har en fjern ungdom eller en familietilknytning i byen, mens flere forfattere faktisk aldrig før havde været i Kolding! Forfatterne er imidlertid først og fremmest udvalgt på baggrund af deres kvaliteter som forfattere, og at de er meget forskellige typer af forfattere har planlæggerne kun set som en fordel, da man fra starten ønskede en stor mangfoldighed repræsenteret i projektet.

Oprindeligt blev krønikens periode angivet som 1908-2008, altså Kolding-historie gennem runde 100 år. Den sidste forfatter var i den oprindelige plan Jørgen Leth, og han skulle tage afsæt i juni 2008, men føre krøniken helt op til skrivende stund. Efter Leths afbud trådte Marianne Gade til. Hendes tekst formede sig som en aktuel dagbog med afsæt 2. juni 2009. Forfatterne fordeler sig således på perioden 1908-2009 med ti års mellemrum. Forfatterrækken ser således ud:

Simon Fruelund skriver om 1908 i august 2008
Pablo Llambías skriver om 1918 i september 2008
Maria Helleberg skriver om 1928 i oktober 2008
Merete Pryds Helle skriver om 1938 i november 2008
Lars Frost skriver om 1948 i december 2008
Thorstein Thomsen skriver om 1958 i januar 2009
Louis Jensen skriver om 1968 i februar 2009
Gretelise Holm skriver om 1978 i marts 2009
Jeppe Brixvold skriver om 1988 i april 2009

Mette Winge skriver om 1998 i maj 2009
Marianne Gade skriver om 2009 i juni 2009

Forfatterne skulle skrive om de tildelte årstal, men som en yderligere specifikation blev de bedt om at tage afsæt i den måned i året, som svarede til den aktuelle måned i fortællertiden. Fruelund skulle således tage afsæt i august måned 1908, da han skrev i august måned 2008, og så fremdeles.

1.2 Evalueringens metoder

Der er i evalueringen gjort brug af fire metoder.

For det første dokumentanalyse, hvor relevante informationer om Kolding Krøniken er blevet indhentet gennem læsning af projektbeskrivelser, PR – materiale, projektets hjemmeside, medietekster om projektet m.m.

For det andet interviews med forfattere, biblioteksansatte og brugere.

- Mailinterviews med de 11 forfattere i form af 4 åbne spørgsmål
- Semi-strukturerede face2face interviews med 4 forfattere (Louis Jensen, Gretelise Holm, Jeppe Brixvold og Marianne Gade), 6 biblioteksmedarbejdere, kulturkonsulent Lars Kristiansen og 3 brugere, som har været i direkte kontakt med forfatterne

I forhold til personalet har evaluatorene interviewet følgende personer fra forskellige faggrupper, som alle har været direkte involveret i projektet:

1. Anne-Meta Brunsborg (Fag) (interviewet 15/2 og 8/4)
2. Lene Henriksen (Fiktion) (interviewet 15/3)
3. Tommy Laursen (IT) (interviewet 8/4)
4. Kristoffer Harboe (Storskærm) (interviewet 7/4)
5. Sofie Fredborg (Webdesign) (interviewet 7/6)
6. Marianne Majgaard (Fiktion) (interviewet 8/6)
7. Lars Kristiansen (styregruppen, kulturkonsulent og initiativtager)(interviewet 8/6)

De tre brugere var Bodil Sølling (interviewet 7/6), Erik Voss (interviewet 15/2) og Peter Jensen (interviewet 8/6)

For det tredje har evaluatorene haft i alt 4 ophold på Kolding Bibliotek, hvor der ud over fysiske interviews er blevet foretaget observationer af aktiviteter og formidling omkring projektet i biblioteksrummet.

For det fjerde er krønikens tekster gjort til genstand for litterær tekstanalyse. Evaluatorenes tid og rapportens omfang har ikke muliggjort udtømmende tekstanalyser af de enkelte tekster. Der er således heller ikke gennemført en litterær kvalitetsvurdering af de enkelte tekster. Tekstanalysen har først og fremmest bestræbt sig på at ana-

lysere krøniken som værk ud fra projektets præmisser. Her fokuseres der særligt på 1) *Helhed og sammenhæng*: Hvordan hænger Krøniken sammen som værk? Hvilke forbindelser er der (ikke) mellem de enkelte tekster? 2) *Genrer*: hvilke genrer gør de enkelte tekster brug af; 3) *Det lokale*: hvordan inddrages og bruges det lokalhistoriske i teksterne?

1.3 Hovedkonklusioner i 10 punkter

1. Kolding Krøniken er et enestående projekt, ikke alene i bibliotekssektoren men i det litterære liv i Danmark. Projektet er grænsebrydende ved, at biblioteket skaber rammerne for en skabende, litterær proces, der omfatter en række anerkendte forfattere samt bibliotekets brugere og medarbejdere.
2. Der har hersket en udbredt begejstring blandt forfatterne under projektet. Forfatterne fremhæver både et inspirerende arbejdsmiljø og personalets personlige engagement i forfatternes dagligdag på biblioteket. Den positive oplevelse er så entydig, at det stærkt kan anbefales at udvikle lignende projekter, hvor forfattere skabende udfolder sig i biblioteksmiljøet. Det peger i retning af et supplement til den traditionelle litteraturformidling, hvor man ikke kun formidler det færdige værk, men også giver adgang til forfatterens værksted. Biblioteket bidrager på den måde til forståelsen af litteraturens vilkår.
3. For biblioteket som arbejdsplads var projektet en succes. Det lykkedes at skabe et kreativt samarbejde på tværs af bibliotekets sektioner og grupper. Under processen oplevede de fleste medarbejdere således en holdånd og havde en oplevelse af at være med til noget nyt og unikt. Mange medarbejdere fremhævede også det spændende og positive i at have en rigtig levende forfatter som kollega. Uformelle møder og samtaler med de nye forfatter-kolleger gav flere medarbejdere nye perspektiver både på litteraturen og deres eget virke som formidlere.
4. Projektet blev genstand for en meget stor medieeksponering på lokalt plan. Det lykkedes biblioteket og projektledelsen at få skabt en stor medieinteresse i dagblade og lokal-tv samt omtaler i landsdækkende presse. I de lokale medier blev samtlige forfattere interviewet og omtalt. Der er dog også fremkommet kritik af dele af PR-indsatsen, især hvad angår annoncering af oplæsninger m.v. samt informationer og kontakt til uddannelsessektoren.
5. Både som tekstproduktion og som formidling udfoldede Kolding Krøniken sig på flere platforme, fra selve Krøniken som fysisk og digital tekst, over oplæsning og podcast, til historiske fotoserier og slideshows. Denne indsats er foregået på formidlingsmæssigt og teknisk højt niveau og har skabt et spændende samspil mellem det fysiske miljø og en række medier på biblioteket. Fotografier og slideshows dannede således deres egne, supplerende versioner af ”koldingkrøniker” og den lokale histories samspil med den store, globale historie gennem årtierne. Det er sandsynligt, at flere brugere udelukkende har tilegnet sig Krøniken gennem disse billedserier.

6. Biblioteket benyttede muligheden for forfatterbesøgene til at eksponere de enkelte forfatterskaber gennem professionelt udarbejdede pjecer om hver forfatter, ved bogudstillinger og slideshows på fladskærme. Imidlertid skaffede biblioteket ikke ekstra eksemplarer hjem af forfatternes værker. Det vurderes, at der her har ligget et uudnyttet udlåns- og formidlingspotentiale.
7. En af de originale ideer i projektet var brugernes deltagelse og medskaben, bl.a. med henblik på, at forfattere og brugere skulle skabe teksterne i samspil. Der var flere lykkelige eksempler på, at det lykkedes. Der er dog ikke tale om noget kollektivt værk. Forfatterne anvendte brugernes informationer stærkt selektivt, og forfatternes kunstneriske frihed var en præmis gennem projektet, hvilket vurderes som et heldigt valg og en nødvendig forudsætning for litterær skaben.
8. Møder og dialoger mellem forfatter og læser fandt sted, dog i mindre grad end projektet havde forventet. Det spontane brugerfremmøde var sparsomt, men forfatterne mødte da i gennemsnit 1-2 brugere om dagen. Et par meget heldige møder mellem gymnasieklasser og forfattere peger på, at der her har ligget et potentiale, som ikke blev udnyttet til fulde på trods af informerende og opfordrende breve fra projektlederen til byens dansklærere i folkeskolen og på gymnasieuddannelserne. Man kan dog på den anden side ikke forvente brugerdeltagelse i massemålestok i et projekt af denne karakter, hvor forfatterne også skal have tid og ro til at forfatte teksterne.
9. Aktivitet og brugerdeltagelse i det digitale rum – på blogs og hjemmeside – var under det forventede. Denne del af projektet er ikke lykkedes i tilstrækkelig grad, idet brugerne i kun ringe grad har læst de digitale tekster eller har deltaget med indlæg. Flere forfattere har heller ikke taget initiativ til at udnytte disse muligheder. Når denne del af projektet ikke er ganske vellykket, kan det skyldes, at segmentet af skønlitterære læsere foretrækker den trykte tekst og det fysiske rum. Det kan også skyldes, at projektets lokale forankring har afholdt brugere uden for regionen i at blande sig.
10. Kolding Krøniken er som litterært produkt ikke en krønike i traditionel forstand (skønt der trækkes enkelte forbindelser mellem teksterne), men en meget varieret samling fiktionstekster, som stritter i mange retninger, og hvor et væld af genrer sættes i spil: fra dannelsesfortællingen, psykologisk realisme, krimien, dagbogen, magisk realisme, dramaet, m.m. Men det er helt i tråd med oplægget til projektet, hvor man lagde vægt på at inddrage meget forskelligartede kvalitetsforfattere og formulerede relativt frie rammer for deres løsning af opgaven. Krøniken skal desuden ses som et unikt litterært eksperiment, hvor en række forfattere inden for en kort tidsperiode skulle skrive en tekst om et for dem fremmed sted, samtidig med at de udfyldte en rolle som forfatterperson i stedets offentlige rum. Krøniken kan som eksperiment sammenlignes med filmen ”De fem benspænd”, idet man med projektets rammer skabte en modstand, som kan virke både obstruerende og forløsende for kunstneren. Modstanden er blevet håndteret meget forskelligt, ligesom det lokales rolle også veksler, fra tekster der tager udgangspunkt i specifikke lokale personer og begivenheder, til tekster, som bruger det historiske Kolding som scene for fortællinger om mere almene temaer. Resultatet ”Kolding

Krøniken” er ikke blevet en samlet hjemstavnsfortælling, men noget æstetisk mere interessant, nemlig et unikt, spraglet og i høj grad læseværdigt værk, hvor en række forfattere kaster hver deres ’fremmede’, sproglige blik på faser af byens historie.

2. Forfatter, bibliotek, fortælling

2.1 Forfatteren som stjerne: Krøniken i medierne

Ingen der besøgte Kolding Bibliotek fra august 2008 til juni 2009 kunne være i tvivl om, at her var en forfatter på arbejde. Hver måned blev der ved glasfacaden og indgangspartiet hængt nye store plakater og portrætter op, som annoncerede månedens skrivende forfatter. Portrætternes udformning var inspirerede af filmplakatens æstetik og mindede også om de store plakater og bannere, som kunstmuseer ofte hænger op i forbindelse med aktuelle udstillinger. De skiftende plakater med de store forfatterportrætter stødte man på flere steder i byen, på caféer o.l. Et par forfattere beskrev i forbindelse med interviews den næsten overvældende oplevelse, det var som forfatter at se sig så kraftigt eksponeret, hvilket vidner om, hvor kraftigt projektet som helhed blev eksponeret.

I medierne er det først og fremmest de lokale medier, der har haft projektets bevågenhed. Gennem hele projektperioden har Jydske Vestkysten og Kolding Ugeavis, Lokalbladet Budstikken samt den lokale Tv-station TV-Kolding trofast fulgt alle de skiftende forfattere og lavet interviews eller bragt uddrag fra den akkumulerende krønike. Kolding Krønikens forfattere har på den måde fået en helt usædvanlig opmærksomhed i det lokale miljø. På samme måde er borgerne i lokalmiljøet løbende gennem lokalmedierne blevet mindet om projektet og gjort opmærksom på muligheden for at møde op på biblioteket, kontakte forfatterne og evt. give et bidrag til krøniken i form af ideer og materiale. F.eks. giver Jydske Vestkysten som *Dagens Tip* 12. August 2008 muligheden for at møde Simon Fruelund på biblioteket kl. 14-16.

Krøniken og måske især de regelmæssigt skiftende forfattere har været fint stof for lokalmedierne. Det har givet sikre interviews, men eksponeringen er samtidig udtryk for projektgruppens og projektleders bevidste mediestrategi. Pressekontakt og professionelt udformet informationsmateriale har været et vigtigt aspekt. Projektet har fra starten været dygtigt lanceret som et professionelt kulturprojekt i lokalt samarbejde. Studerende på Designskolen Kolding stod for udformningen af projektets logo, hvor man i dialog med biblioteket fandt frem til et enkelt og elegant farvet mønster på sort baggrund. Farverne er identisk med farverne i KB ’s logo, og i mønsteret kan man - med lidt god vilje – ane Kolding slot!

Forfatterne har generelt udtrykt stor tilfredshed med den usædvanligt store omtale, de har fået i medierne. Med Kolding Krøniken blev forfatteren en stjerne, som nu pludseligt kunne se sig selv i relativt store interviews i lokalpressen og på indslag på op til 15 minutter på TV-Kolding. Man får også den tanke, at mange i Kolding og omegn på den måde har stiftet bekendtskab med projektet og måske aldrig på andre måder. Kolding Krøniken har levet i byens rum og byens medier og dér haft sit eget liv -

også for borgere der ikke er mødt op på biblioteket. I nogle tilfælde (f.eks. Lars Frost og Gretelise Holm) kunne borgerne møde forfattere til arrangementer i byen.

Et af projektets succeskriterier var ”Omtale af projektet i såvel den lokale, regionale og nationale presse i alle relevante medier” (Projektbeskrivelsen). Det mål må til fulde siges at være indfriet. Især hvad angår lokale og regionale medier, hvor der gennem forløbet har været en helt usædvanlig eksponering i medierne. Projektet har også været omtalt i landsdækkende presse, i sagens natur dog i mindre grad.

Der har dog også været fremført kritik i medarbejderinterviews. Det er blevet hævdet, at projektlederens barselsorlov var årsag til at en række arbejdsopgaver blev varetaget mindre optimalt. Der blev ikke lavet en ny fordeling af arbejdsopgaver, hvilket bl.a. gik ud over PR for oplæsningsarrangementer. Der var ifølge kritikken ikke tid til at kommunikere optimalt gennem alle kanaler.

2.2 Med biblioteket som arbejdsplads

2.2.1 Forfatterens oplevelse.

De interviewede forfattere har givet udtryk for stor begejstring for opholdet og biblioteket som arbejdssted og har tydeligvis nydt det nye bibliotek og arbejdsværelset: hjørneværelset ”Holms” med panoramavinduer ud til søen og slotsruinen.

Reaktionen er således entydig i svarene på det spørgsmål, forfatterne blev stillet i e-mailinterviewet: ’Hvordan oplevede du forløbet over de 14 dage, du opholdt dig i Kolding (herunder biblioteket som arbejdsplads og personalet)?’ Her er nogle af forfatterens svar:

”Det har været stimulerende at være her, pragtfuldt sted”.

”Biblioteket var en dejlig arbejdsplads, et stort smukt rum at arbejde i, søde og hjælpsomme bibliotekarer, fantastisk udsigt og gode forhold i øvrigt”

”Det oplevede jeg som perfekt. Biblioteket som arbejdsplads var optimalt, medarbejdere, kontaktpersoner var yderst imødekommende og kompetente”

”Biblioteket var en optimal arbejdsplads. Dels på grund af materialebestanden, dels på grund af det dygtige og venlige personale”

Der har naturligvis været forskel på, hvordan de forskellige forfattertemperamenter har integreret sig på arbejdspladsen. Gretelise Holm gav udtryk for, at arbejdsintensiteten simpelthen var så høj, at hun ikke følte at have tid til at spise frokost med personalet o.l. Andre lagde stor vægt på kommunikation og samvær med bibliotekets personale. Jeppe Brixvold var således gæstestjerne på bibliotekets foldboldhold, mens Lars Frost deltog i personalets julefrokost!

Der var også stor forskel på, hvordan de enkelte forfattere forholdt sig til forholdet mellem den kunstneriske frihed og forpligtetheden på det, der her i indledningen blev

kaldt "benspændene". Nogle forfattere insisterede på, at dette projekt var deres eget, og at hverken brugernes ideer eller den historiske ramme skulle styre deres tekst. Andre følte en større forpligtelse over for de opsatte rammer, og de fleste inddrog selektivt ideer og materiale fremlagt af personalet eller af brugere. Men forskelligheden lå allerede indbygget i hele projektets koncept og uanset indstilling på dette punkt udviste alle forfattere stor entusiasme omkring projektet. Se mere om denne problematik i afsnit 4.

2.2.2 Medarbejdernes oplevelse.

Af interviewene med medarbejderne fremgår det, at bibliotekets medarbejdere generelt har været meget opmærksomme på tilstedeværelsen af forfatterne. Især i starten af projektet oplevede medarbejderne det som spændende at have en arbejdende forfatter på biblioteket. En medarbejder karakteriserede det med skæv selvironi som en lidt "romantisk" holdning. Det spektakulære ved projektet og dét, som flere medarbejdere peger på som noget 'helt nyt', er indlogeringen af en forfatter i biblioteksrummet. At disse eksotiske fugle med deres kunstneraura er blevet en del af huset, har givet en slags hverdagens magi. De forfattere, der normalt kun er repræsenteret på biblioteket i form af bøger, var nu pludselig fysisk nærværende. Man kunne tale med dem og spise frokost med dem. Det blev nævnt, at det især var de mandlige forfattere, der integrerede sig i bibliotekets dagligliv.

Bibliotekets medarbejdere oplevede også andre sidegevinster ved at have arbejdende "huspoeter". I flere tilfælde gik forfatterne således ind relevante steder i bibliotekets arrangementer. F.eks. blev Gretelise Holm med kort varsel kaldt ind til en af bibliotekets "krimiaftener", hvor hun som krimiforfatter gav arrangementet et spændende løft, og Pablo Llambias indvilligede i at mødes med deltagerne i bibliotekets skrivestue for unge 15-16-årige. Llambias har selv stor undervisningserfaring, og de unge var efterfølgende meget begejstrede for arrangementet.

Eksemplerne illustrerer det forhold, at projektet har været andet end målrettet tekstproduktion. Dialogen og samtalen om litteraturen har fundet sted også i andre sammenhænge. Der er eksempler på, at medarbejdere har oplevet et stort fagligt udbytte af den uformelle dialog med forfatterne, som gav nye syn på det litterære kredsløb og nye perspektiver på virket som litteraturformidler.

Hver forfatter blev udstyret med en personlig 'oppasser', som har hjulpet forfatterne med praktiske spørgsmål under deres ophold. Denne opgave har dog ikke kun været at sikre det praktiske grundlag for forfatternes skriveproces, men har også handlet om at 'hygge om' forfatterne og sørge for, at de har følt sig velkomne og godt tilpas på Kolding Bibliotek, da denne indsats for forfatternes trivsel ikke blot blev anset som et spørgsmål om gæstfrihed, men også som en vigtig forudsætning for projektet.

At have en forfatter som medarbejder er af personalet oplevet på forskellige planer. Der har været de små situationer og kontakter i hverdagen: Maria Helleberg skulle have passet sin hund på biblioteket, Gretelise Holms cykel var punkteret, man mødtes i kantinen m.m. Andre gange har medarbejdere kunnet iagttage helt konkrete afspjlinger af deres indsats i krøniken. Meget konkret da Anne-Meta Brunsborg, Ellen

Ravn Berthelsen o.a. blev omtalt i Pablo Llambias' dagbogsagtige krønikeafsnit. Mere indirekte når medarbejderne i mange krønikeafsnit kunne genfinde informationer fra det materiale, som Faktagruppen havde fundet frem: kommunale lokalplaner, vejvisere, avisartikler m.m.

2.2.3 Personalesamarbejde under projektet

Kolding Krøniken har været et hidtil enestående projekt på Kolding Bibliotek derved, at det har involveret medarbejdere fra alle bibliotekets afdelinger.

- Fiktion har stået for udvælgelse og booking af forfatterne samt medvirket til hele konceptudviklingen
- Fakta for arbejdet med at søge og tilvejebringe faglitteratur, opslagsværker, aviser og tidsskrifter for forfatterne samt billeder og materiale til slideshows om perioderne. Det skete i et samarbejde med Stadsarkivet
- Storskærmsafdelingen for sammen med Fakta at finde, udvælge og præsentere materiale fra de pågældende årtier, som forfatteren har skrevet om
- Teknik for at få det tekniske til at fungere
- Webdesign for at etablere og vedligeholde projektets hjemmeside.

Det tværgående samarbejde fik en positiv effekt, som man ikke havde forudset, nemlig at projektet bidrog til et positivt arbejdsklima. En medarbejder udtrykte det under forløbet således:

”Det beriger os at arbejde omkring projektet. Det har været sjovt at arbejde på tværs”

Det gælder for personalegrupper fra alle afdelinger, at de i interviews udtrykker stor tilfredshed med projektet og ikke mindst for det gode samarbejde på tværs af afdelingerne.

Der kan peges på tre årsager til denne succes. For det første skabte projektet i kraft af sin bredde samarbejde og kontakt mellem alle faggrupper, en oplevelse, der skabte holdånd og beskrives som meget velkommen i en tid, hvor arbejdet på et stort bibliotek som Kolding i høj grad foregår i specialiserede niches.

Men denne holdånd opstod også, for det andet, fordi alle medarbejdere følte sig engagerede i projektet. Årsagen til denne fælles begejstring for projektet bunder i, at projektet både er stort og konkret; det er en håndgribelig opgave, med en udstukket proces og et håndfast produkt, men rummer samtidig en magi, fordi 'en rigtig forfatter' pludselig sidder på biblioteket. Det er denne faktor af 'kød og blod i huset', som af flere fremhæves som afgørende for projektets succes. Det er også blevet nævnt under interview, at denne følelse af holdånd dog var stærkest i efteråret, da projektet stadig var frisk - alting bliver også rutine. Også projektlederens barselsorlov er blevet

nævnt som årsag til, at projektet i sin senere fase til en vis grad mistede pusten og fik karakter af permanent brandslukningsarbejde.

En tredje, ekstern årsag til projektets popularitet blandt personalet er den store mediedækning, som projektet har nydt. En dækning, som både har påvirket bibliotekets synlighed og renommé og medarbejdernes engagement.

2.3 Krøniken fortalt på flere platforme

Kolding Krøniken som fortalte tekster findes i flere formater og fandt i projektperioden sted på flere platforme: i det fysiske biblioteksrum som oplæsning, som print og i form af de slideshows, der under hele projektet kørte på skærme flere steder i biblioteket. I det virtuelle rum blev oplæsningen i flere tilfælde gjort tilgængelig som podcast, og på krønikens hjemmeside blev teksterne løbende publiceret som webpublikationer. Endelig er samtlige tekster blevet publiceret som god, gammeldags bog.

Oversigt over krønikens versioner:

Oplæsning. Forfatterne afsluttede deres ophold med at læse deres tekst op ved et åbent fredagsarrangement på bibliotekets scene. Krønikens afsnit eksisterede her som mundtligt formidlede fortællinger, som del af en oral fortælletradition, hvor tilhøreren i dette tilfælde kunne opleve premieren på et helt nyt værk, som var skrevet i samme hus, hvor det blev læst op. Brugere kunne her møde op en gang om måneden på biblioteket og få krøniken præsenteret bid for bid af de enkelte forfattere. For nogle brugere kan krøniken altså være tilegnet over et år i et fast ritual og med biblioteket som oplevelsesrum. Motivationen kan være skabt af den rituelle karakter eller af selve krønikens indbyggede kronologi: hver måneds afsnit bringer lytteren/læseren 10 år længere frem i tiden mellem 1908 og 2008. Som det skal uddybes senere, er krønikens narrative struktur og karakter af føljeton dog ret afdæmpet. De enkelte afsnit har i langt højere grad karakter af at være forskellige forfatteres enkelttekster, hvilket til gengæld har haft den fordel, at brugerne med udbytte kunne lytte til en enkelt eller få oplæsninger.

Oplæsningerne blev overværet af mellem 15 og 35 personer pr. gang. Hvor mange af disse der var gengangere er ikke undersøgt. Evaluatorene overværede fire oplæsninger, hvor der var en kort, ivrig dialog mellem tilhørere og forfatter efter oplæsningen.

Podcast. Flere af oplæsningerne er lagt på krønikens hjemmeside, så det er muligt at få den mundtlige version asynkront. Oplæsningerne kan også downloades som podcast, så den kan høres på iPod o.l. Biblioteket har her optimalt udnyttet moderne kommunikationsteknologi i samspillet mellem det fysiske og det virtuelle rum. Efter at man begyndte på podcasting, er der downloaded ca. en tekst om dagen.

Print. De enkelte tekstafsnit forelå som print samme dag som oplæsningen fandt sted. Man har således kunnet tage den skrevne tekst med fra biblioteket samme dag eller i dagene efter.

Web. På oplæsningsdagen blev de nye krønikeafsnit også publiceret på krønikens webside, hvor man har kunnet iagttage krøniken akkumulere, og hvor det til sidst har været muligt at læse den samlede krønike. Men samtidig inviterer webmediets organisering gennem hyperlinkstrukturen til at læse selektivt og ikke nødvendigvis i den kronologiske rækkefølge, hvilket passer fint med krønikens karakter af unikke og meget forskellige enkelttekster.

Fotoserier. På krønikens hjemmeside ligger også fotoserier om Kolding i de enkelte tiår, skabt i samarbejde med stadsarkivet. Fotografierne danner deres egen Koldingkrønike, og er et eksempel på, at krøniken dannes i forskellige versioner, forskellige medier, forskellige platforme og af forskellige persongrupper. I nogle tilfælde krydser de forskellige ”krøniker” hinanden, som når Gretelise Holm i sin tekst skriver: ”Og fandtes der overhovedet et narkomiljø i Kolding? Det virkede på en eller anden måde absurd. I hendes teenageår var Karolines Mælkepop på Låsby Banke det vildeste sted”, og et billede fra mælkepoppen i fotoserien har billedteksten: ”Mælkepoppen blev omgivet af urigtige rygter om misbrug af narko og blev udnævnt til en lastens hule for den truede ungdom. Den måtte lukke 1969 og der åbnede et værtshus med spiritusbevilling på stedet. Den last kendte man.”

Slideshows på skærme. Uafhængigt af forfatterens koldingkrønike skabte Faktagruppen blandt bibliotekets personale deres egen ”koldingkrønike” i form af en række slideshows om månedens årti. Disse skærmfortællinger med billeder og korte informationer om årtiet skabte interesse for Kolding Krøniken i lighed med de store plakater med månedens forfatter i bibliotekets indgangsparti. Men samtidig dannede de deres egne krønikefortællinger, der kan have skabt en interesse hos brugerne for de kulturhistoriske aspekter i årtiet samt for litteraturen om dem.

Disse slideshows fik mediemæssigt en flygtig eksistens. Det kan bagefter forekomme ærgerligt, at biblioteket ikke lagde dem på webben i lighed med fotoserierne i samarbejde med stadsarkivet. Mens fotoserierne er meget lokale i deres indhold, supplerede slideshowene disse ved at lægge større vægt på den ’store’ (nationale, internationale) historie, og kunne i indhold minde om den form for kulturelle og politiske highlights som f.eks. Paul Hammerichs Danmarkskrøniken er bygget op omkring. I 1960’erne viste man f.eks. billeder og tekster om P-pillen, månelandingen, The Beatles m.v. Storskærmene har således løbende informeret og fortalt om de årtier, der blev skrevet om i Holm’s stue, og har gennem denne vidensformidling skabt en historisk kontekst for projektet. I forbindelse med de tidlige årtier samarbejdede man meget med stadsarkivet, som leverede stof fra deres samling af fotografier. Men jo tættere projektet er kommet på nutiden, jo mere har storskærmsafdelingen selv taget over og fodret storskærmene med materiale fra især historiske årbøger.

Kristoffer Harboe fra storskærmsafdelingen fortæller, at fra og med 1980erne tippede forholdet, så det nu ikke var mangel, men et overskud af viden og information om tidens vigtige begivenheder, som var udfordringen. Den søgte man at løse ved at ’vise folk det, de har glemt’, det vil sige at fremhæve nogle af de skelsættende begivenheder og fænomener i 1980erne, som siden er forsvundet i de flestes glemsel, f.eks. katastrofen på Heysel Stadion og Nordisk Fjer -skandalen (som dog har fået en renaissance efter Stein Bagger). Ligesom Kolding Krøniken har målet været, at stor-

skærmene skulle dække Kolding, Danmark og verden. Man har derfor satset på et nogenlunde ligeligt forhold mellem lokale, nationale og globale begivenheder, ligesom der er en variation i stoffet, selv om Kristoffer Harboe medgiver, at indholdet nok bærer lidt præg af de mange fodboldnørder, som befolker storskærmsafdelingen!

Der har været en entydig og meget positiv brugerrespons på storskærmene. Folk har rost dem, og mange har brugt dem som en form for TV: de har sat sig på stole foran skærmene og ladet sig informere eller føre med af billedstrømmen down memory lane.

Bog. Krøniken er efter endt projektfase blevet trykt som bog. Den har nu fået karakter af et litterært værk i traditionens forstand. Nye læsere kan starte her. Formen stiller forventninger til læsningen som en samlet litterær oplevelse. Bogen som medie inviterer samtidig til at læse teksterne i en sammenhæng fra den første til den sidste. Krønike-genren og den kronologiske organisering af indholdet fra 1908 til 2009 motiverer yderligere læseren til at læse fra begyndelsen til slutningen. Samtidig opdager læseren hurtigt, at bogen også kan læses som en samling af tekster skrevet af 11 forskellige forfattere. Bogen skaber altså forventninger, der kan gå i forskellige retninger: forventningen om en sammenhængende fortælling om Koldings historie, måske om personer og slægter i Kolding. På den anden side forventningen om at læse individuelle tekster af forskellige forfattere. Novellesamlingen eller antologien som form dukker måske op i nogle læsers tanker.

Begge sæt af forventninger kan skuffes, for krøniken er kun struktureret som krønike-fortælling i en meget løs betydning: nedslag med ti års mellemrum gennem et forløb på hundrede år og byen Kolding som geografisk sted. Sammenhænge gennem dette forløb er kun skabt tilfældigt gennem enkelte af forfatternes initiativ. Forventningerne til den litterære tekstsamling kan også skuffes, for teksterne er produceret under tidspres i løbet af 14 dage. De er spor af en proces i lige så høj grad som de er færdige litterære tekster. Det er med andre ord en lidt risikabel affære at udgive Kolding Krøniken som bog. I afsnittet Krøniken som litteratur vil dette blive nærmere analyseret.

Det vil være forkert at betragte bogudgaven som den endelige form. Krøniken kan læses som et værk, men det er vigtigt at pointere, at krøniken samtidig er blevet fortalt gennem 11 måneder, og at krønikens publikum i den periode har oplevet den i brudstykker, sandsynligvis i forskellige brudstykker og gennem forskellige versioner. Nogle har lyttet til en eller flere oplæsninger, andre har læst nogle af teksterne på nettet eller i udprintede versioner, andre igen har måske udelukkende tilegnet sig krøniken i den version der har udspillet sig som slideshows på en af bibliotekets skærme. Det er ikke undersøgt, hvor mange blandt bibliotekets brugere, der har tilegnet sig alle tekster eller alle versioner gennem forløbet. Det sandsynlige er, at det ikke er mange, men pointen er, at krønikens tilblivelse og opbygning netop har gjort den brudstykkeagtige tilegnelse til en naturlig måde at tilegne sig krøniken på. Det har givet mening kun at læse/høre tekster om de perioder eller af de forfattere, man har haft en særlig interesse i. I den forbindelse er det vigtigt at pege på, at hele oplægget til krøniken har givet forfatterne frie hænder til at forme deres afsnit om deres periode. Kolding Krøniken er ikke Matador eller Krøniken kendt fra TV. Der er in-

gen gennemgående familier eller slægter, hvis udvikling kan følges gennem årtierne. Allerhøjest findes der et Korsbæk i form af Kolding 1908-2009.

Allerede i projektbeskrivelsen blev det betonet, at der ikke blev tale om en traditionel krønike:

”Krøniken vil blive et spraglet kollektivt værk der favner romanens, essayets, novellens, klummens, journalistikkens samt beslægtede genrers former – måske opstår en ny genre / form i forløbet?”

Konceptet har muligvis skuffet de brugere, der har forventet den sammenhængende fortælling, men konceptet har givet god mening som et forløb gennem et år. Den typiske biblioteksbruger vil med al respekt for institutionen næppe engagere sig i opbygningen af en sammenhængende fortælling gennem et år med et nyt afsnit om måneden. Selv TV-dramatikken kan som fortsatte fortællinger højst fastholde et publikum 10 uger, og det med et afsnit om ugen serveret derhjemme i sofaen. Kolding Krøniken er klogt disponeret ved ikke at vægte den kontinuerlige fortælling. Som narrativ struktur hænger krøniken bevidst kun løst sammen. Brugeren skulle ikke have et resumé for at følge med, men kunne hoppe ind til en af de månedlige oplæsninger af nye afsnit, hvor en ny forfatter havde fundet på en ny historie om Kolding med baggrund i de historiske kilder, men også med nye personer.

Baggrunden for konceptet har imidlertid også en mere praktisk dimension. Fagkoordinator Lene Henriksen husker det således: ”Vi vurderede, at det ville være sværere at finde de 11 forfattere, hvis det skulle være en fortløbende historie” (interview 15/3). Vurderingen var, at det ville skabe en større forpligtelse til samarbejde. Det ville kræve mere forberedelse af forfatterne og forpligte dem til at læse hinandens afsnit. Overvejelserne havde også et økonomisk aspekt: 14.000 kr. for 14 dages arbejde er et lille honorar. Hvor meget kunne man egentlig forlange? Og ville det ikke være mere tillokkende og appellerende, hvis forfatterne fik frie hænder?

Det er vigtigt her at hæfte sig ved, at forfatterne altså i oplægget ikke engang var forpligtede til at læse hinandens oplæg. Det må siges at være en meget løs krønikestruktur. Forventningerne er i stedet gået i retning af enkeltteksterne. For Lene Henriksen betyder det meget, at projektet har kunnet præsentere en stor bredde i forfatterskaren, og at krøniken (selvom ”den stritter jo meget”) ”giver et billede af deres skrivemåde”. Det kan da være, at nogle af krønikelæserne faldt fra ved Pablo Llam-bias’ andet afsnit, men ”som tekst betragtet, synes jeg det er en spændende tekst at læse”, (Lene Henriksen 15/3). Det samme kan man sige om flere af de øvrige tekster.

Til sidst i rapporten vil vi komme ind på de enkelte tekster. Her er der foreløbig peget på, at krønike-projektet udspillede sig på flere platforme og resulterede i flere versioner.

3. Biblioteket som litterært værksted

3.1 Biblioteket

Kolding Bibliotek er beliggende i byens centrum over for banegården og med udsigt over Kolding slot og slotssø på venstre hånd. Det moderne bibliotek (2006) er bygget i tre etager (inkl. kælder), hvor man fra gaden træder ind i et højloftet og åbent stueplan. I foyeren er skranken flankeret af bibliotekets berømte 'robot' til indleverede bøger på venstre hånd og avis- og tidsskriftsafdelingen på højre hånd, hvor der meget synligt under projektfasen blev annonceret for månedens krønikeforfatter på plakater og storskærme. Bag ved skranken ligger bibliotekets 'scene', et stort åbent område belyst af sollys fra loftsvinduerne og store hvide lamper. Scenen bruges, som navnet antyder, til udstillinger og arrangementer, og det var også her, at krønikens forfattere afsluttede deres ophold med at læse deres bidrag op for det fremmødte publikum. Scenen er flankeret af Oluf Eliassons 'To lufthuller med lys', to loftshøje glasrum med henholdsvis syv spiraler og syv prismer med spejle og lamper, som bevæger sig synkront og følger vinden på de syv ugedage. Midt i salen åbner der sig et bassinlignende hul i gulvet, og en bred trappe fører ned til mødelokaler og toiletter i kælderen. Bag 'bassinet' snor en trappe sig op til første sal, der løber som en svalegang langs rummets sider. På den måde har man i moderniseret form videreført den klassiske biblioteksarkitektur, som kendes i sin mest klassiske form fra Frederiksberg Bibliotek.

Første sal udgør den 'bogtunge' del af biblioteket: litteraturafdelingen, hvor Fiktion og Fakta optager hver deres langside på svalegangen. Der er meget luft mellem bogreolerne, og biblioteksrummet er præget af mange studiepladser, bruger - PC 'ere, borde og 'mødepladser', som skal understøtte bibliotekets rolle som værested. Rummet er desuden kendetegnet ved en udstrakt brug af glasvægge, hvorved man både bryder med ét-rums biblioteket ved at skabe separate afdelinger, men samtidig fastholder dettes åbenhed. I det ene hjørne på første sal, bagest i den skønlitterære afdeling, finder vi Holm's stue, hvor forfatterne holdt til under deres ophold, "glashuset" som Marianne Gade omtaler det, da hjørneværelsets eksterne vægge mest består af glas, og væggen ind til biblioteksudlånet også er af glas.

Uden for Holm's blev der under projektet vist information om Kolding Krøniken og den aktuelle forfatter på en storskærm, som var flankeret af projektets plakater, mens alle folderne (en for hver forfatter, holdt i same gennemgående design som plakaterne) lå tilgængelige på et bord, hvor også bøger skrevet af månedens forfatter var udstillet. Men ofte var de få eksemplarer af den krønike-aktuelle forfatter hurtigt udlånt. Her burde man have overvejet at foretage særkøb eller hente hjem fra andre biblioteker, så besøget blev ledsaget af en satsning på at *udlåne* forfatternes bøger. Kolding Krønikens appel har vist sig at samle sig lige så meget om forfatterpersonen som om fortællingen, og projektet ville have været en oplagt mulighed for i højere grad at promovere forfatternes værker – hvoraf mange tilhører gruppen af anerkendte men ikke særligt kendte eller læste forfatterskaber.

Værelset Holm's, som forfatterne sad i, er i sig selv en lokalhistorisk ramme, da rummet er opkaldt efter Jens Holm (1853-1939), en lokal velgører, som i 1936 skæn-

kede et stort beløb til bygning af et bibliotek i Kolding, hvortil han også lagde den første sten. Ud over portrætmaleri, buste og en tidstavle over Jens Holms liv, er rummets glaspartier også smykket med Jens Holms leveregler, så de 11 forfattere har kunnet lade sig inspirere af formaninger som 'Gør altid lidt mere end din pligt', 'Drik aldrig spiritus' og 'Hold altid hvad du lover andre'. Lokalet ligger med sine store vinduer med udsigt over trafikken og Kolding sø og slot og skaber fornemmelsen af at være i hjertet af byen. Dog kan man godt stille spørgsmålstegn ved rummets egnethed i forhold til forfatterne interaktion med brugerne. Rummet ligger afsides på biblioteket, og man skulle åbne døren (i sig selv en overvindelse), uden at kunne få øje på eller øjenkontakt med forfatteren, som for enden af det store rum tronedede bag et stort skrivebord som en direktør for et mellemstort firma. Men biblioteket har her for det første været underlagt de arkitektoniske betingelser i rummet, hvor der ikke umiddelbart er andre oplagte steder at skabe rammer for forfatternes arbejdsproces. For det andet har der været tale om et dilemma, hvor forfatterne på den ene side skulle stå til rådighed for borgerne, men på den anden side skulle sikres arbejdsro for at kunne fuldføre den ganske krævende opgave det er at skrive en færdig tekst på to uger.

3.2 Interaktion mellem forfattere og borgere

En af de centrale ideer i Kolding projektet var etableringen af dialogen og interaktionen mellem forfatter og læser / biblioteksbruger. Hensigten var både at skabe mulighed for mødet og mulighed for, at læseren kunne give sit bidrag til krøniken.

Begge formål er blevet opfyldt men på vidt forskellig vis fra forfatter til forfatter.

I projektansøgningen angiver projektet som mål: ”Minimum 3 personer taler med forfatteren om dagen”. Der er ikke systematisk foretaget nogen optælling under hele projektet, hvorfor det er vanskeligt præcist at måle om målet er nået. Man begyndte først at tælle besøg fra og med Gretelise Holm der på 10 dage havde 33 besøg. Her er målet altså opfyldt, mens Jeppe Brixvold havde 19 besøg, også på 10 dage, hvilket altså kun er 1-2 personer om dagen. Marianne Gade havde 9 besøg på 9 dage. Mette Winge havde 18 personer på 9 dage, hvilket er to om dagen, men samtidig besøg af 12 piger fra en 4. klasse i anledning af at hun jo også er børnebogsforfatter. Både Lars Frost og Louis Jensen havde i øvrigt også besøg af skoleklasser, i det tilfælde gymnasieklasser. Tæller man klasserne med som personer, giver det naturligvis et højere gennemsnit.

Af forfatterinterviews og e-mail-forespørgsler til forfatterne fremgik det, at brugerhenvendelser rent kvantitativt har ligget i underkanten af det forventede. I stedet for minimum 3 personer om dagen er det typiske billede, at der på de ca. 10 arbejdsdage kom 1-2 brugere om dagen

”Jeg havde kontakt med en 10-20 brugere”

”Der kom måske en til to om dagen og besøgte mig”

”M.h.t. kontakten med brugerne så var den ikke stor”

”Alt for få, desværre”

”Jeg var måske ikke i kontakt med så mange, omkring ti stykker, men de var til gengæld meget optaget af projektet”

Skal man udtrykke det på jysk, kan man sige, at brugerne ikke har stået i kø for at snakke med forfatteren. Omvendt er der kommet mennesker ind hver dag, nogle gange for at snakke om forfatteren om dennes øvrige forfatterskab eller for at få signeret bøger, men i ikke ringe omfang også for at komme med beretninger og tips om perioden.

Merete Pryds Helle og en bruger

Brugerne har givet bidrag til krøniken i forskelligt omfang. Her har det været afgørende, hvilken indstilling forfatteren har haft. Merete Pryds Helle baserede f.eks. basale ideer i fortællingen på beretninger fra brugere, ligesom hun selv har opsøgt borgere i byen for at følge et research-spor.

Jydske Vestkysten gør i sin artikel om Pryds Helles afsnit netop meget ud af de informationer, der er kommet fra borgerne:

”Hun har haft træffetid et par timer hver eftermiddag på biblioteket, hvor borgerne har kunnet bidrage med oplysninger og anekdoter fra tiden, hun skal til at skrive om. Her har hun fået at vide, at kagerne ikke længere er så gode som den gang, da Kolding havde sine konditorier, hun har fået øjenvidneskildringer om den tuberkuløse Gertrud, hun har læst om Hans Hansens Sølvsmedje, der udstillede i Berlin i 1938 og opnåede Hitlers ærespræmie for sine produkter, om anonyme brevskriverier, børn der fødtes i dølgsmål, om julemærkesanatoriet, husmødres madplaner og ungt konservativt, der marcherede i skråræmstakt. En provinsverden midt i et globalt skred ned mod opløsningen” (Jydske Vestkysten Kolding 12.11 2008, 2. Sektion s. 10)

En af de brugere som Pryds Helle på bibliotekets opfordring opsøgte og havde samtaler med var 90-årige Bodil Sølling, tidligere bibliotekar ved Kolding Bibliotek. Også denne rapport forfatteren havde et interview med Bodil Sølling.

Bodil Sølling var 19 år i 1938, hvor Helles novelle udspiller sig. Helle var optaget af at få skabt en korrekt og detaljeret historisk ramme og fandt med denne borger en sjælden lejlighed til at samtale med en person, der var voksen på dette fjerne tidspunkt, og som endnu var åndsfrisk og klar i hukommelsen. Deres samtale gik i mange retninger og drejede sig bl.a. om beliggenheden af bestemte steder, f.eks. butikker eller om konditorkunst og skrædderkunst. Bodil Sølling fik sit tøj syet hos den autentiske Leonora fra fortællingen.

Ifølge Sølling viste Helle stor interesse for detaljen: Hvordan så der ud hos skrædderen? Hvordan fungerer en trædesymaskine? Hvilke kager spiste man hos konditoren? Bodil Sølling blev meget overrasket over at finde mange af sine svar i den færdige novelle. Hun havde ingen konkrete forventninger haft til Helles novelle, da hun havde haft svært ved at forestille sig, hvordan projektet kunne realiseres, men hun var meget imponeret over novellen, som hun beskrev som et stykke god litteratur, hvor det historiske er indflettet elegant og troværdigt – så vidt hun kunne bedømme.

Bodil Søllings medvirken til Kolding Krøniken begrænser sig til det historiske detailniveau. Hun havde ikke læst andre tekster i krøniken og var langt fra den eneste kilde for Helle. Sølling kunne f.eks. ikke huske den autentiske hovedperson eller det skelsættende KU-møde. Hun afviste da også klart at blive betragtet som ’sandhedsvidne’.

Andre forfattere har benyttet sig af den udstrakte kunstneriske frihed, som projektet gav og har ikke inddraget brugerne. I en omtale af Thorstein Thomsen og Kolding Krøniken i Bibliotekspressen (12.02 2009) hedder det direkte i rubrikken: ”Lånernes

historier bruger han dog ikke direkte i sit bidrag til Kolding Krøniken. Han har haft sin fortælling med hjemmefra”. I interviewet udtaler han:

”Bibliotekarernes idé om, at folk kan komme og fortælle historier, og eventuelt også blogge med forfatteren, fungerer overhovedet ikke for mig. No way. Jeg har min historie og jeg ved, hvor jeg skal hen. Jeg lytter med stor glæde til lånernes fortællinger og jeg nyder at være i kontakt med dem, men direkte bruger jeg kun en enkelt bisætning eller to i min novelle” (Bibliotekspressen 12.02 2009, s. 21)

Thorstein Thomsens udtalelse synes ikke så fjern fra de fleste forfatteres holdning. Som det også fremgår af Thomsens udtalelse, har forfatteren generelt haft stor fornøjelse af at samtale med brugerne. Men hensynet til tekstens sammenhæng, form og logik er kommet i første række. Man anvender så ideer fra brugerne stærkt selektivt. Der er ikke tale om et kollektivt værk, og der er ikke tale om brugernes krønike i den forstand, at brugerne i større udstrækning har været medproducenter, men der er flere markante eksempler på, at brugere har kunnet give informationer, ideer o.l. som forfatteren selektivt har brugt, ligesom flere forfattere var stærkt opsøgende og tog på besøg i byen for at få informationer, hvilket vel er ganske usædvanligt for en litterær produktion.

3.2.1 Skoleklasser som brugere

Projektlederen udsendte i august et brev til dansklærerne på byens folkeskoler og på de gymnasiale uddannelser. Heri opfordrede hun lærerne til at lade deres klasser deltage i projektet ved at besøge forfatterne på biblioteket og ved at komme med ideer til krønikens afsnit, på bloggen eller under møder med forfatterne. Brevet blev fulgt op af fire breve i september, oktober, november og december, hvor projektlederen forsøgte at skabe yderligere interesse ved engageret at fortælle om de første forfatteres tekster. Projektlederen gik herefter på barsel, og der blev ikke sendt flere breve.

Et par dansklærere på gymnasialt niveau og en enkelt folkeskolelærer brugte Kolding Krøniken til at bringe deres klasser i kontakt med en arbejdende forfatter. I alle tilfælde med så stor succes, at det giver anledning til undren over, at ikke flere dansklærere greb chancen eller responderede på projektlederens breve.

Dansk- og historielærer Erik Voss var en af de dansklærere, der brugte projektet i pædagogisk sammenhæng. Voss interesserede sig også for Kolding Krøniken uden for den pædagogiske kontekst og vurderede det som et meget spændende projekt, som han også personligt havde stort udbytte af. Af et interview med Voss fremgik det, at han generelt interesserer sig meget for Koldings historie og specielt for venstrefløjens historie. Voss har et (foreløbig) upubliceret manuskript om Koldings venstrefløj liggende og kunne give de fleste forfattere tips og informationer. Han fulgte næsten alle forfattere tæt og var en stor ressource for nogle forfattere.

Derudover inddrog han projektet i sin undervisning på IBS og tog elever med på biblioteket til en snak med forfattere. Han satte også en klasse til at blogge med Lars Frost, der brugte flere af deres ideer. I et interview udtalte Voss:

”De var ikke til at skyde igennem. At de havde bidraget til noget, der blev skrevet ned i en bog! Hold da kæft!”

Voss gav imidlertid også udtryk for skuffelse over, at byens øvrige dansklærere ikke benyttede sig af denne lejlighed til at lade eleverne indgå i en dialog med en levende forfatter.

Forfatterne af denne rapport er dog blevet gjort opmærksom på to andre eksempler. Mette Winge fik besøg af en 4. Klasse, primært motiveret af Wings børnebogsforfatterenskab, mens dansklærer Peter Jensen fra Kolding Gymnasium også havde en klasse med på biblioteket til forfattermøde. I forbindelse med et litteraturhistorisk forløb om 1950erne tog han en 3. g med på biblioteket, hvor de besøgte forfatteren Lars Frost, der sad og skrev på afsnittet om 1948. Og ligesom Erik Voss havde Peter Jensen meget positive erfaringer med forfattermødet: Besøget var en stor succes, og Peter Jensen beskriver under interview Frost som ’enormt imødekommende’.

Lars Frost var villig til at lade eleverne læse hans skitser og fortælle om sine ideer. Frost gjorde sig nogle interessante overvejelser over den historiske periode og om Krøniken som projekt, men samtalen gik primært på skriveprocessen: hvordan arbejder en forfatter? Og her var det en stor og positiv oplevelse for eleverne at møde en levende forfatter. Peter Jensen fremhævede også biblioteksrummet og Holms som en stemningsfuld kontekst, der bidrog til situationens ’aura’. Normalt finder disse møder kun sted i form af forfatterforedrag på gymnasier, og disse foredrag er for det første meget tyngende for gymnasiernes budgetter og former sig for det andet som envejskommunikation, hvor forfatteren taler til en stor forsamling af elever og lærere. Men her gav Kolding Krøniken mulighed for et unikt møde med en forfatterperson i intime rammer, hvor forfatteren kom ned på jorden som ligeværdig samtalepartner, hvilket skabte langt større spørgelyst og engagement blandt eleverne.

Det var også Peter Jensens klare fornemmelse, at eleverne generelt havde fået et stort både personligt og fagligt udbytte af besøget, der havde smittet af på engagementet i timerne. Personligt havde besøget givet Jensen smag for Lars Frost (som han før kun kendte af navn) og en forståelse for hans særegne stil, og han har også planer om at bruge ham i undervisningen fremover.

Peter Jensen har kun roser til overs for projektet, som han finder spændende og nytænkende. Eneste anke er, at biblioteket kunne være mere direkte i sin formidling til gymnasiet, og fx bruge den bibliotekar fra KB, som også har timer på gymnasiet, som kontaktperson. Det er fint at formidle om de løbende formidlingsaktiviteter (i bred forstand) på biblioteket, men det drukner hurtigt i den øvrige nyhedsstrøm, som ’plakater for film, man ikke får set’. For eksempel var det lidt tilfældigt, at Peter Jensen hørte om Kolding Krøniken, som godt kunne have været udgangspunkt for et mere udfoldet samarbejde mellem de to institutioner. Derfor anbefaler han, at man dels godt kan være mere direkte og konkret i sin formidling til gymnasiet og dels bør tænke i konkrete events, som man inviterer gymnasierne til at deltage i.

Peter Jensens kritik på dette sidste punkt skal sammenholdes med, at projektlederen som omtalt ovenfor faktisk udsendte i alt 5 breve til skolernes dansklærere, inden

hun gik på barsel midt i forløbet. Der blev altså kommunikeret konkret og direkte. Brevene indeholder direkte opfordringer og forslag til at arrangere forfattermøder, hvilket naturligvis ikke skal nedtone Jensens opfordringer til at tage andre kanaler og metoder i brug i kommunikationsstrategien og samarbejdet. Det kan være, at den type breve på skolerne drukner i informationsstrømmen og ikke når ud til den enkelte underviser. Den direkte, personlige kontakt mellem gymnasiebibliotekar og lærergruppe kunne være en alternativ vej. Anden mulighed kunne være de foreslåede ”events”, f.eks. møder mellem forfatter og skoleklasser på krønikens steder ude i byrummet.

Kritikken stemmer delvis overens med vurderinger hørt i medarbejderinterviews, hvor det også er fremhævet, at samarbejdet med og kommunikationen til uddannelsesinstitutioner kunne have været bedre. I den interne kritik peges der på, at en årsag til svigtet kan være projektlederens barselsorlov, der førte til, at projektet efter midten af forløbet nogle gange fik karakter af brandslukning og manglende muligheder for at opfylde de oprindelige intentioner optimalt.

I vurderingen af skoleklasser som brugere må man imidlertid også inddrage et aspekt, som Erik Voss fremhævede: gymnasielærerne føler sig i dag meget pressede med hensyn til timeplaner, læreplaner og pensum og synes sjældent, der er overskud til den type arrangementer som Kolding Krøniken repræsenterer. Det er langt fra sikkert, at den manglende respons fra lærerne kun har rod i svigtende kommunikation eller mangelfuld kommunikationsstrategi.

3.2.2 Forfatterblogs og hjemmeside

Projektet etablerede også mulighed for forfatter-læser-dialoger gennem blogging på den hjemmeside, der var knyttet til projektet. Det var et naturligt led i projektets mediebevidste strategi for at lade krøniken udspille sig på flere platforme. Blogging nævnes ikke direkte med den betegnelse i projektbeskrivelsen, men det hedder, at et succeskriterium er, at ”minimum 5 personer om dagen henvender sig til forfatteren via hjemmesiden”. Ved denne asynkrone, elektroniske kommunikation skulle bibliotekets åbningstider ikke være en hindring for kontakt, sådan som det var tilfældet med den fysiske kontakt. Fem personer om dagen svarer til 50-70 personer i løbet af en forfatters ophold, hvilket måske fra starten har været et urealistisk mål. Som det fremgår nedenfor har antallet af henvendelser været langt mindre.

Nedenfor gives et overblik over aktiviteten på de 11 forfatteres blogs. Det første tal angiver det samlede antal indlæg, mens det andet tal angiver hvor mange af disse, som er input, dvs. ikke skrevet af forfatteren selv, men af personer der henvender sig til forfatteren. Til slut inddeles inputtene efter hvorvidt de er af lokalhistorisk karakter (tema), hvorvidt de er skrevet under/efter forfatterens ophold i Kolding (tid) og hvorvidt de er skrevet af bibliotekarer eller brugere (afsender).

Simon Fruelund: 16/11 (heraf 3 efter perioden). De første 4 kommentarer er fra bibliotekarer, som kommer med en række litterære associationer og kobler tilbage til 'Luk teksten op', et studiekredsforløb i samarbejde med SDU, hvor netop Fruelunds tekster blev anvendt. Bibliotekarernes kommentarer er sikkert også motiveret af øn-

sket om at skabe liv på webben. Derudover er der 3 mails fra hvad der synes at være gymnasie- eller folkeskoleelever, som roser Fruelunds sprog, men også henleder hans opmærksomhed på Julemærkesanatoriet, som ender med at blive skrevet ind i fortællingen. Den sidste gruppe består af tre mails med lokalhistoriske inputs, hvoraf kun de to har et seriøst indhold. En af disse mails, fra en lidt upræcis historisk kilde, er stilet til Marie Helleberg, som også senere svarer på indlægget.

P. H. Llambias: 7/5 (heraf 3 efter processen). Få men interessante indlæg: Det første, fra Erik Voss, er det eneste lokalhistoriske (i impressionistisk stil), mens de øvrige vedrører teksten og krønikens form. Derfor også naturligt, at 3 ud af 5 indlæg falder efter perioden. Et indlæg er en fanhyldest til tekstens form, formodentlig fra en tidligere elev, mens to mere kritiske indlæg er indsendt af en bibliotekar, som i det første indlæg spørger til PHL's tanker om sin tekst som del af krønikens helhed, og i det andet udtrykker sin skuffelse over manglen på sammenhæng:

”Det har været interessant at læse det, du har skrevet, finurligt. Det må være ret sjovt at være elev hos dig. Tror jeg. Faktisk er jeg lidt skuffet. Jeg savner et eller andet link til det foregående, som Simon Fruelund skrev. En kobling af en eller anden art. Noget andet end blot at nævne, at Fruelund var din forgænger. Måske har jeg ikke forstået tankegangen bag Kolding krøniken? Mine forventninger har været noget i retning af, at de forskellige bidrag både skal være unikke historier, der kan læses hver for sig, men også skal kunne læses samlet. F.eks. ved at tage afsæt fra hinanden, bruge eller misbruge en detalje, en person, en rekvisit. For hvad er egentlig ideen med en samlet krønike, hvis bidragene ikke relaterer sig til hinanden udover at være skrevet i Kolding? Jeg efterlyser ikke den store sammenhængende historie - en mosaik må det naturligvis være, når der er flere forfattere på spil. I har også fået frie hænder. Men jeg vil gerne høre om dine overvejelser med hensyn til formen.”

Llambias svarer aldrig på denne mail, men her rejses nogle centrale spørgsmål om værkets form og parternes forventninger, idet afsenderen udtrykker sine genreforventninger om en form for sammenhængende fortælling. Modsætningen mellem føljeton-forventningen og forfatterens frihed (og tilbøjelighed) til at skrive deres egne, unikke tekster er en indbygget modsætning i hele projektet.

Maria Helleberg: 20/3 (heraf 4 efter perioden). De mange indlæg dækker over det faktum, at MH selv har postet 17 af dem. I sin første velkomstmål spørger hun efter ret specifik lokalhistorisk viden(fortællingens tematik er tilsyneladende på plads fra dag 1). Hun får dog intet svar, eller læserne når det ikke, for bare et par timer efter kommer det første udkast til teksten. MH bruger bloggen som medie for sit work in progress og uploader i alt 6 versioner af teksten i perioden. De eneste steder, brugerne kommer på banen, er i form af 2 svar på Hellebergs spørgsmål om betydningen af ordet 'slumsøster' (brugeren som informationskilde), mens det tredje indlæg er et noget indforstået (formodentlig i forlængelse af samtale) lokalhistorisk input. Altså 3 lokalhistoriske indlæg (med lidt god vilje), fordelt på to brugere.

Merete Pryds Helle: 0/2. Et indlæg fra en bibliotekar med supplerende historiske oplysninger og et fra forgængerens Maria Helleberg med et tip om en god historie fra Helles periode, som hun har hørt under sit ophold.

Lars Frost: 3/2. En fanhilsen og et indlæg fra en bibliotekar, som kommenterer på teksten og siger tak for sidst fra bibliotekets julefrokost.

Thorstein Thomsen: 0

Louis Jensen: 17/4 (alle i perioden). 13 af indlæggene er skrevet af Louis Jensen, som bruger bloggen som en art 'twitter', hvor han fortæller om gerninger og tanker i løbet af opholdet. Men Jensen spørger også meget naturligt: 'Er der nogen derude?' For ud over en venlig hilsen fra en bibliotekar ved opholdets slutning ligger de tre øvrige indlæg ved periodens start: en skoleelev, som vil skrive om Louis Jensen, en bibliotekars svar til skoleeleven og en lidt indforstået henvisning til en artikel.

Gretelise Holm: 8/4. (2 efter perioden) Først et held og lykke fra Louis Jensen, hvor Holm i sit svar afslører sine planer om at skrive om et kollektiv, hvilket afføder to lokalhistoriske kommentarer og lovning på et besøg. Den sidste mail kommer fra stadsarkivet og vedrører søgningen på en person, som viser sig at være Gretelise Holms far.

Jeppe Brixvold: 1/0. Det eneste indlæg er fra forfatteren selv, som opfordrer læsere til at henvende sig og fortælle ham historier fra perioden. Brixvold lagde desuden lignende besked ud på bibliotekets intranet vedrørende Kolding i 1980'erne og om hans mor, som arbejdede på biblioteket i perioden.

Mette Winge: 0

Marianne Gade: 0

Status: I alt 74 indlæg, 31 skrevet af brugere og 43 skrevet af forfatterne selv. 12 indlæg er skrevet efter opholdenes afslutning. Af de 31 brugerindlæg har de 11 lokalhistorisk karakter, Af de 31 brugerindlæg er de 10 sendt af bibliotekarer, 3 af medforfattere og 18 af 'almindelige' brugere.

Oversigten over blogindlæggene viser en ringe aktivitet, især fra brugerside. Det er måske karakteristisk, at bloggen under de sidste tre forfattere går totalt død. Statistik over antal besøg på Kolding Krønicens hjemmeside og undersider bekræfter, at brugen af de digitale faciliteter og tekster gennem projektfasen kvantitativt set har været beskednen.

Bibliotekets erklærede mål var 15.000 besøg ved x antal personer, og man ville ifølge projektansøgningen tælle besøgende gennem en tæller, der vil registrere hvert besøg fra hver person. Men i den statistikkørsel, som forfatterne af denne rapport har fået forelagt, har man kun opgjort antal visninger og ikke antal besøg, og det kan derfor ikke med sikkerhed konstateres, om måltallet er opnået. Det samlede antal

visninger fra sommeren 2008 til juni 2009 beløber sig til 22.370. I visningerne er det indloggede bibliotekspersonales egne besøg ikke talt med, så der er tale om visninger for brugere (på biblioteket og udenfor). Tallet siger dog i sig selv ikke meget om antal brugere, da det omfatter visninger af samlede sider og undersider på webstedet Kolding Krøniken (URL: <http://www.koldingkroeniken.dk/>). Med antallet af visninger opgøres aktiviteten på hjemmesiden og de forskellige undersider, og en bruger kan have forårsaget visninger på mange undersider, evt. også flere gange. Tallene for visninger og tallene for besøgende er derfor ikke umiddelbart sammenlignelige.

Antal besøgende skal normalt – og altså også i dette tilfælde – forstås som unikke besøg på webstedet. Et besøg kan resultere i flere visninger af diverse undersider. Antal besøgende skal imidlertid ikke forstås som antal personer. Antallet kan være langt fra 15.000. Hvis de besøgende er moderat interesserede brugere der besøger webstedet 20 gange i løbet af perioden (1-2 gange om måneden), vil antallet af brugere være 750 ved 15.000 besøg. Det vil være ideelle brugere, der vil kunne have nået at læse krønikens afsnit. Det reelle billede er sandsynligvis mere mudret. Nogle brugere vil måske kun have besøgt stedet en enkelt gang, andre mange flere gange end 20.

Teoretisk kan 15.000 besøg godt resultere i 22.370 visninger, men opgørelsen over antal visninger af de enkelte undersider fortæller, at vi er langt fra en stabil brugerskare på flere hundrede. På listen over ”top indlæg alle dage” står visninger af de mest viste krøniketekster:

Simon Fruelund: ”Simpelt tyveri”: 37

Pablo Llambias: ”Dagbog KK”: 34

Jeppe Brixvold: ”Vi var som en blanding af ungkommunister og aber på syre”: 29

Mette Winge: ”Kolding-scener”: 28

Lars Frost: ”1948”: 25

Dertil kommer dog den vigtige tilføjelse, at teksterne også kunne vælges som ”Månedens bidrag” undervejs i projektet. Statistikken viser 1536 visninger af månedens bidrag. Med 11 tekster giver det 139 visninger i gennemsnit for hver tekst. De skal altså lægges til tallene for enkelttekstvisninger, hvor enkeltteksterne er valgt fra andre steder på webstedet, f.eks. fra oversigten ”Hele krøniken”. Det giver en læserskare i forhold til enkeltteksterne på gennemsnitligt ca. 175, idet man dog teknisk ikke kan se bort fra, at nogle brugere har fået vist teksterne flere gange.

Der er flere visninger af andre undersider, f.eks. kommentarer og ideer til de enkelte forfattere. Top 5 listen over de forfattere der samlet havde flest visninger (samtlige forfatter-undersider) ser således ud:

Simon Fruelund: 594

Jeppe Brixvold: 422

Pablo Llambias: 419

Thorstein Thomsen: 365

Gretelise Holm: 325

Vi har her tilladt os at se bort fra tallet for Louis Jensen, der er 2.513 visninger, et helt usandsynligt tal sammenlignet med visningerne i øvrigt. Årsagen til denne afvigelse står hen i det uvisse.

Kolding Krønicens succes er størst målt som mediefænomen og som aktiviteter og samvær i bibliotekets fysiske rum. Den er en succes som eksperiment og som en ny og innovativ aktivitet for forfatterne. Aktiviteten og læsningen på Kolding Krønicens websted er imidlertid skuffende, når det måles med statistikkens tørre tal, og det gælder både aktiviteten på bloggen og læsning af tekster. Det rejser det interessante spørgsmål, om skønlitteraturens læsere generelt viger tilbage for webaktiviteter og digitale skærmttekster og foretrækker det fysiske formidlings- og dialogrum samt de trykte tekster.

4. Krøniken – proces og værk

Vi vil til slut give en karakteristik og analyse af Kolding Krøniken som litterær tekst. Der vil ikke være tale om en kvalitetsdom over det samlede værk eller de enkelte tekster, men en vurdering af de aspekter, som har relevans for projektet, idet de responderer på eller er påvirket af projektets produktionsbetingelser. Analysen vil derfor gå ud fra tre fokuspunkter:

- *Krøniken som samlet værk*: hvordan fremstår Kolding Krøniken som et samlet værk, på makroplan (i hvor høj grad er der tale om et sammenhængende værk? Er det en krønike, og hvis ikke, hvad er det så?) og på mikroplan (hvor og hvordan refererer teksterne til hinanden?)?
- *Stil og genre(r)*: hvilke litterære stilarter og genrer vælger forfatterne at gøre brug af, og hvilke konsekvenser har det for historien?
- *Det lokale*: hvordan inddrages lokalt og historisk stof i teksterne? Hvordan sættes Kolding i scene i teksterne, og hvad er forholdet mellem personlige, lokale, nationale og globale historier?

Kapitlet vil indlede med en karakteristik af Kolding Krøniken som helhed og vil derefter komme omkring de enkelte tekster i krøniken.

4.1 Kolding krøniken som unikt værk

Kolding Krøniken er et unikt værk i den forstand, at der, så vidt vides, ikke findes et litterært værk, som er skabt efter samme koncept som Krøniken, omend der findes få beslægtede genrer og fortilfælde.

Her kan man først pege på det kollektive litteraturprojekt, hvor en litterær tekst skrives af en gruppe af forfattere. Et eksempel for nylig er her romanen ”Q – Carafas øje” (1999, da. 2001), der som ’forfatter’ har en italiensk del af kunstnernetværket Luther Blissett (<http://www.lutherblissett.net/>). Kunstnernetværket eksisterede 1994-1999 og havde som hovedformål at skabe en slags informationssamfundets fiktive

Robin Hood. ”Carafas øje” er dog en historisk roman om religionskrigene efter Martin Luthers oprør. Som en variant heraf er den kollektive føljetonroman, hvor forfattere skriver videre på hinandens tekster i skabelsen af en samlet fortælling.

Den kollektive fortælling har også sin fiktive pendant, som i Boccaccios ’Decameron’ (1353) eller Karen Blixens af Decameron inspirerede fortælling ”Stormen over Norderney” (1935), hvor en gruppe personer forsamlet på et givet sted skiftes til at fortælle ud fra et givet emne. Her er stedet dog blot en litterær ramme, og den kollektive produktion en illusion, da teksten kun har én afsender, nemlig forfatteren.

Et kollektivt litteraturprojekt er også Klaus Rifbjergs radioføljetonroman (også kaldet telefonroman eller radioroman) fra 1972, et eksperiment arrangeret af DR’s litteraturredaktion. Her er det læserne, der inddrages i processen, i lighed med Kolding Krøniken. Borgere gav Rifbjerg (dengang 40 år) input til en roman via breve og via telefonsamtaler transmitteret i radioen. Rifbjerg fremlagde sine åbne refleksioner som følge af de mange breve og telefonsamtaler, inden dagens nye afsnit af romanen blev læst op. Her fulgte man en roman blive til fra starten med lytterne / læserne som dialogivrige og engagerede medskabere, men jo også med forfatteren som beslutningstager og pennefører. I det sidste er også en lighed med Kolding Krøniken, bortset fra den vigtige forskel, at der er tale om en enkelt forfatter. Hele mediebegivenheden, d.v.s. romanens afsnit, udvalg af brevene og udskrift af telefonsamtalerne og af Rifbjergs refleksioner i radioen blev udgivet som ”Rifbjergs lytterroman” (Kbh.: Gyldendal, 1972). Som 70’er projekt var ideen sikkert inspireret af tidens øvrige kollektive projekter (teater o.a.) og tidens tanker om brugerinddragelse og demokrati på alle planer.

I den digitale tidsalder med dialogiske netværksmedier er tanken om brugermedvirken blevet styrket. Et af de første forsøg i den litterære verden udsprang fra Hovedbiblioteket i Århus, der opfordrede Svend Åge Madsen til værket ”Orphus i Oververdenen” (slutningen af 90’erne), et skriv-videre-projekt, hvor Madsen skrev første kapitel og overlod det til brugerne af internettet at skrive videre. På den måde blev tekstproduktionen overladt til brugerne i endnu højere grad end ved Rifbjergs føljeton og ved Kolding Krøniken.

Som teksttype kan man også nævne temaantologien, hvor man samler en række tekster om et fælles emne, lokalitet eller periode. Og endelig kan Kolding Krøniken ses i sammenhæng med en aktuel tendens til geografisk forankring i dansk litteratur. Efter at man 1990’erne dyrkede den ’stedløse fortælling’, er litteraturen igen blevet et medie for signalementer af konkrete topografier og beskrivelser af, hvordan disse steder former karakterer og begivenheder. Og der er i høj grad tale om en ’provinsrealisme’, hvor fokus flyttes ud i den ofte perifere provins, som ellers er kulturelt underbelyst. Som eksempler på denne provinsrealisme kan nævnes Helle Helles ’Rødby – Puttgården’ (2005), Jens Smærup Sørensens ’Mærkedage’ (2007) og Hans Otto Jørgensens ’Ida og Axel trilogien’ (2001-07).

Denne tendens er også blevet del af en regional identitetspolitik med antologien ’Midtjyske fortællinger’ (2008), hvor 19 forfattere med tilknytning til Region Midtjylland har skrevet en fortælling med udgangspunkt i deres personlige sted i den nye

landsdel. Forfatterne blev direkte af regionen bedt om at bidrage med en fortælling, der tager udgangspunkt i en lokalitet i Region Midtjylland, en lokalitet, der har betydet noget særligt for dem

Kolding Krøniken adskiller sig imidlertid afgørende fra alle de nævnte former. I modsætning til den kollektive fortælling er krøniken ikke en samlet fortælling, da forfatterne ikke var forpligtede på en narrativ eller tematisk helhed, men havde friheden til at forbinde deres selvstændige tekster. En mulighed, som kun blev brugt i begrænset omfang. Man kan godt kalde Kolding Krøniken en form for antologi, men hvor man i den traditionelle antologi samler en række allerede udgivne tekster ud fra en pædagogisk e. a. dagsorden, så er Kolding Krøniken et *originalt* værk, med nye tekster skrevet *om* stedet *på* stedet. Og det fører os frem til den væsentlige forskel fra provinslitteraturen, som i reglen er kendetegnet ved biografisk nærhed og fysisk distance, idet forfatteren skriver om et velkendt sted på fysisk afstand af stedet (det gælder også for ”Midtjyske fortællinger”). Men med Kolding Krøniken er det lige omvendt, da den med få undtagelser udgøres af fortællinger om Kolding skrevet i Kolding, men af forfattere uden personlig tilknytning til byen. Krønikens tekster består således af tekster skrevet om et fremmed sted – på selve stedet.

4.2 Frihed og styring

Det er vigtigt at inddrage forfatternes udgangspunkt og arbejdsbetingelser i forståelsen af værket, da dét, der i indledningen er omtalt som ”benspænd”, har givet nogle usædvanlige litterære produktionsvilkår. At producere en litterær tekst på sølle 14 dage i uvante omgivelser, hvor man samtidig forventes at begå research og stå til rådighed for de lokale borgere er ikke en normal arbejdssituation for en forfatter. Kolding Krøniken er et litterært eksperiment, eller happening, og produktet skal også ses i det lys.

Det har været ”forskelligt fra det man normalt gør som forfatter”, udtalte Louis Jensen under interview. Han beskrev det sådan, at normalt kommer et skriveprojekt til forfatteren ud af det ubevidste. Forfatteren fascineres af en idé og begynder at arbejde på den. Men i forbindelse med Kolding Krøniken er der noget andet, som man som forfatter skal tage hensyn til, og som man ikke selv har valgt. Louis Jensen beskrev det som tiden og stedet, der blev givet, og som skulle forenes med den historie man i øvrigt fandt frem til at fortælle. På den ene side har der været tekstens, fortællingens egen logik og sammenhæng. På den anden side kravet om en tid og et sted. Flere af forfatterne har beskrevet denne dobbelthed, hvor det har drejet sig om at finde en balance mellem hensynet til tekstens kunstneriske sammenhæng og de rammer projektet satte op. På den ene side har man generelt været glad for den kunstneriske frihed projektet har givet, da hensynet til den enkeltes egen tekst synes at have spillet en stor rolle for de fleste forfattere. På den anden side giver nogle forfattere udtryk for, at rammen har udgjort en spændende udfordring, og mener endog, at man med fordel kunne have haft større styring, f.eks. i form af et mere tematisk koncept. Således eksempelvis Jeppe Brixvold, som anfører, at man var kommet nærmere ’stedets identitet’, hvis fortællingerne havde taget udgangspunkt i vigtige historiske begivenheder i Kolding frem for de ’tomme’ årstal.

Problematikken om den kunstneriske frihed, der faktisk er blevet tildelt over for de rammer og ”benspænd”, der også er givet, går igen hos forfatterne, som har tacklet denne dobbelthed meget forskelligt. Fra på det nærmeste at have teksten med hjemmefra til under forløbet på 14 dage at researche og integrere det materiale, der dukkede op gennem læsning af de aviser, tidsskrifter og andet materiale, som biblioteket stillede til rådighed, eller som dukkede op gennem samtaler med Koldingensere på biblioteket eller ude i byen.

Merete Pryds Helle var en af de forfattere, der skaffede sig stoffet til sin fortælling gennem læsning og research på stedet. Biblioteket havde fundet en bog om en kunstudstilling i Berlin i 1938, hvor en sølvmedje fra Kolding deltog. Det var et af afsættene for teksten. Et andet opstod ved samtaler med brugere, der nævnte borgmesterens datter, som fik en central rolle i fortællingen. Pryds Helle tog ud og besøgte folk og fik mere information gennem samtaler. Samtidig demonstrerer hendes tekst tydeligt, at der er arbejdet med tekstens egen kunstneriske komposition.

Også Jeppe Brixvold var i udgangspunktet optaget af den lokale og historiske kontekst. Brixvolds årti er 1980'erne, som også er hans eget ungdomsårti (og som han delvis tilbragte i Kolding), og han mener, at mange læsere vil være interesserede i en sammenligning mellem Kolding i 80'erne og i dag:

”Jeg kunne tænke mig, at forholdet - og forskellen - imellem 1980'ernes Kolding og nutidens Kolding kunne være interessant for mange. Mange ting, som begyndte dengang, restaureringen af Koldinghus, kunstmuseet Trapholt, har været med til at tegne den profil, Kolding har i dag.” (Kolding Ugeavis 1.04 2009, 1. Sektion, s.8)

Mette Winge oplever en større distance til det lokalhistoriske stof og udtrykker en slags lettelse over, at der var storkonflikt i de måneder i 1998, som hun skulle tage afsæt i. Avisernes beretninger og facts kunne virke hæmmende på skriveprocessen:

”Hvis jeg skulle skrive om Kolding i middelalderen, ville det nok være lettere, fordi man ikke er hæmmet af så mange fakta. Men nu har jeg så opdaget den store konflikt, der giver den samme frihed. Der er ingen, som kan slå op i avisen og gå mig efter, hvis jeg skriver om, hvad der skete i de dage i Kolding. Jeg skriver lige ind i et sort hul, siger hun og tilføjer så: Men der må ikke være faktuelle fejl. Hvis jeg nævner et firma eller en vej, så skal de også eksistere i virkeligheden”. (Jydske Vestkysten Kolding 8.05 2009, 2. Sektion s. 2)

Tilføjjelsen til sidst i citatet peger på, at Winge indtager krønikeforfatterens position i overensstemmelse med den historiske romans genrekonvention: handling og personer kan være fiktive, men referencerne til tid, sted og faktuelle fænomener må kunne holde til et kildekritisk eftersyn. En konvention, som alle forfattere så vidt vides har overholdt. Men derudover kunne man måske ligefrem placere hver forfatter på en skala, hvor den ene pol udtrykker forpligtethed over for det historiske stof, de lokale problemstillinger og de ”benspænd” der er aftalt, herunder inddragelsen af brugernes ideer og stof. Den anden pol udtrykker da en betoning af den kunstneriske frihed, af forpligtetheden på forfatterens egen tekst. En sådan placering på skalaen kan dog let

virke kunstig. Det vigtige er at betone, at projektet indeholder denne problemstilling, og at forfatterne tackler denne problemstilling forskelligt.

Louis Jensen havde før ankomsten gjort sig klart, at Peter Rindal (som ud over at være debattør også var lagerforvalter i Kolding) skulle spille en central rolle for hans afsnit om 1960'erne. Her har det været den store historie, det danmarkshistoriske aspekt, der har vejet tungt. ”Peter Rindal sætter Kolding på Danmarkskortet i 1965” og lagde ”et stort pres på det politiske system” udtalte Louis Jensen i interviewet. Jensens novelle (”Ruths dagbog”) tager udgangspunkt i et historisk fotografi af Rindal i sin dagligstue, hvor der hænger et maleri på væggen (som en art ikon for den ’folkelige smag’), og ud fra denne dobbelte repræsentation (maleriet i billedet) bliver 1960ernes opbrudstid beskrevet som en kamp mellem perspektiver: hvad og hvordan vi ser, når vi ser – på kunsten og på virkeligheden. I den fiktive, kvindelige hovedpersons dagbog formuleres det sådan:

”Peter boede i huset ved siden af. Jeg har et fotografi. Dér sidder Peter i stuen og ser på et maleri. Man kan se på alting: Ænderne i søen under slottet. Bilerne. Cyklisterne. Det er en af hemmelighederne. At se. Og ser man tilstrækkelig længe, så begynder man at forstå og dernæst, når man ser i endnu længere tid, så forstår man det hele. Det har jeg læst, men så vidt er det ikke kommet for mig.”

Under opholdet havde Jensen også glæde af det fremlagte materiale. Det omtalte bal i Harte opstod f.eks. som idé ved læsning af en annonce i Kolding Folkeblad. Men materialet er brugt selektivt. Jensen understregede, at teksten ikke måtte blive en ”katalog” over begivenheder og steder med lokal- og tidskolorit. Hensynet til fortællingen betød også, at Louis Jensen ikke i synderlig grad brugte det stof, som folk kom og fortalte om. De kom ikke med ”den drøngode historie”. Til gengæld opfandt Louis Jensen sine egne ”benspænd”, foranlediget af projektets ide om brugernes medvirken og indflydelse på krøniken: han forpligtede sig til at nævne alle brugere, som han snakkede med på biblioteket, så de blev indlemmet som bipersoner!

Gretelise Holm, der er uddannet journalist, påtog sig de betingelser, der i projektet jo også kan minde om journalistens arbejdsbetingelser: Hun accepterede den bundne opgave fuldt og helt. Hun gik ind i en researchproces, bl.a. ved at orientere sig i det materiale biblioteket stillede til rådighed, hun tog deadline meget alvorligt og oplevede en forpligtelse til at skabe et produkt med afrundet produktkarakter, som samtidig skulle være læseværdigt. Men trods accepten følte Holm også reglerne som hårde. Holm arbejdede hele dagen og en stor del af natten og havde kun fri en weekend. Holm var den hårdtarbejdende journalist i lighed med hendes hovedperson Karin Sommer, men i interviewet pegede hun også på, at deadline måske var på grænsen af det rimelige, hvis man forlangte en gennemarbejdet tekst.

Marianne Gade, på den anden side, oplevede ikke tidsrammen som et problem, da hun har stor fortrolighed med bestillingsarbejder, hvor skønlitterære tekster skal produceres til fx tidsskrifter inden for bestemte fysiske og tidsmæssige rammer. Således havde hun inden den første uge var omme skrevet sin tekst, og kunne bruge resten på finpudsning! Og som modsætninger til Gretelise Holms attitude kunne man stille

Thorstein Thomsen eller Pablo Llambias, der lidt provokatorisk tackelede sig uden om flere benspænd. I et interview med Bibliotekspressen udtalte Thomsen:

”Bibliotekarernes idé om, at folk kan komme og fortælle historier, og eventuelt også blogge med forfatteren, fungerer overhovedet ikke for mig. No way. Jeg har min historie og jeg ved, hvor jeg skal hen”.

Og Llambias udtalte ” Jeg gider ikke skrive om første verdenskrig” (Jydske Vestkysten Kolding 12-09, s. 6) på trods af, at hans år er 1918. Thomsen og Llambias’ bidrag er naturligt nok blandt de tekster, som forholder sig mest uforpligtende til projektets rammer. I Thomsens novelle om begærets dunkle mål er 1950ernes Kolding blot en kulisse, mens Llambias skrev en meget nutidig tekst om blandt andet storcentrenes betydning for provinsbyens kulturliv. Det skal tilføjes, at begge forfattere samtidig udtrykte stor begejstring for projektet og med stor ildhu kastede sig ud i det. Og adspurgt i email-interviewet om ideer til lignende projekter foreslår Llambias med stort engagement, og i tråd med hans eget bidrag, et politisk-litterært projekt, som spiller direkte sammen med lokalsamfundets aktuelle udvikling:

”Drop den historiske dimension, vælg forfattere, der kan arbejde inden for en direkte stedsspecifik ramme for på den måde at få et alt i alt friere værk, et mere nutidigt blik på området. Jeg vil også anbefale på forhånd at samle en komité omkring projektet bestående af nøglepersoner i området, der fungerer som en slags ambassadører for projektet, som udbreder kendskabet til og forståelsen for projektet, og som stiller sig til rådighed med netværk. Jeg vil anbefale at projektet på forhånd lægges sådan til rette, at området i sin helhed opfatter sig som en del af denne kiggen på sig selv, således at forfatterne er katalysatorer for en proces, der finder sted samtidig ude i området, og som fortsætter, når de er væk igen”

4.3 Sammenhænge og genrer

Kolding Krøniken er ikke endt med at blive en sammenhængende fortælling eller homogent værk, men en samling af tekster, som stritter i mange retninger, og hvor et væld af genrer er repræsenteret: klassisk realisme (Frøelund), psykologisk realisme (Thorstein Thomsen), dagbogsformen (P. H. Llambias, Louis Jensen, Marianne Gade), krimien (Gretelise Holm), dannelsesfortællingen (Marie Helleberg), dramaet (Mette Winge) m. fl.. Grunden til denne mangfoldighed blev allerede lagt med den bevidste udvælgelse af stilistisk meget forskellige forfattere, og den relativt store frihed, som forfatterne blev givet til selv at definere deres rolle inden for projektets rammer. Og i projektbeskrivelsen forudses det også at: ”Kolding Krøniken vil blive et spraglet kollektivt værk, der favner romanens, essayets, novellens, klummens, journalistikken samt beslægtede genrers former” ’Kolding Krøniken’ er på den vis en lidt paradoksalt titel, da hverken det idémæssige eller praktiske oplæg inviterer til en sammenhængende føljeton.

Med Simon Frøelunds ”Et simpelt tyveri” indledes Krøniken ellers med noget nær et skoleeksempel på litterær lokalhistorisk skrivning. Fortællingens tre historier om borgmesterdatteren Emilie, ølkusken Wilhelm og løsarbejderen Laurids afspejler samtidens tre centrale økonomiske og politiske klasser: Overklassen (Konservative

og Venstre), de organiserede arbejdere (Socialdemokratiet) og proletariatet, som drukner et hårdt liv i alkohol. Teksten bliver derved en panorering over en historisk epokes samfund, som man kender det fra den klassiske realisme. Omdrejningspunktet er kong Christian X's ultrakorte besøg i Kolding i 1908, og de tre klasser tegnes ikke mindst i deres reaktion herpå, fra overklassens begejstrede royalisme, til socialdemokratens ambivalens mellem modstand og fascination til proletarernes apati og fordrukne hærværk. Fruelunds fortælling er præget af en stor historisk research og rummer et tæt pakket historisk inventar. Og den historiske realisme er ikke begrænset til indholdet, men viser sig også i formen, hvor Fruelund gør brug af tidens vendinger og sprogbrug. Og i et svar på bloggen afslører Fruelund, at han ikke kun henter historiske fakta ind i fortællingen, men også er inspireret af den skrivemåde, som kendetegnede samtidens realistiske litteratur: ”Ja, Bang løber vist lige i pennen når man befinder sig i det her område og skal skrive om den tid”.

Efterfølgeren Llambias valgte dog hurtigt at droppe den historiske fortælling som narrativ grundstruktur, som Simon Fruelund ellers lagde op til. Udgangspunktet for Llambias var 1. september 1918, og slutningen på 1. Verdenskrig kunne i krønikesammenhæng være spændende stof, skulle man tro. Muligheden for mødet mellem det lokale og det globale kan næppe være større, hvad enten det gælder krigsbegivenheder, økonomi eller ny avantgardekultur. Men Llambias opgav de historiske studier og research i de gamle aviser, som biblioteket havde lagt frem. Bramfrit udtalte han til Jydske Vestkysten:

”Men 1. september var en søndag, så avisen udkom ikke. Det var et godt påskud for at skrive om nutiden i stedet for. Jeg gider ikke skrive om første verdenskrig” (Jydske Vestkysten Kolding 12-09, s. 6)

Llambias' afsnit fik i stedet form af en blanding af en forfatterdagbog eller – blog og fragmenteret historieformidling. Dermed blev det allerede fra andet afsnit klart, at nogen historisk roman blev der i hvert fald ikke tale om. Under sit ophold udtrykte Gretelise Holm i et interview med evaluator stor frustration over, at krøniken på den måde fra starten blev afbrudt som krønikefortælling. Holm følte ikke, at hun kunne bygge videre på de tidligere tekster og oplevede, at netop Llambias' tekst allerede stopper læsningen af krøniken som en sammenhængende helhed. Holm gav udtryk for et ønske om et strammere oplæg, f.eks. en Kolding-families historie a la Matador.

Merete Pryds Helle har også formuleret Matador-parallelen i et interview:

”Kolding kunne godt være Korsbæk. Byen har sine Matador-figurer og sit Matador-liv. Og folk vil gerne læse om Kolding fra den tid, tror jeg.” (Jydske Vestkysten Kolding 12.11 2008 s. 10)

Og hos Pryds Helle møder vi faktisk en Kolding-borgerfamilie i 1938, som der måske kunne være bygget videre på: Sølvsmeden Hans Hansen, der udstillede i Berlin og fik Hitlers ærespræmie.

Det er dog vigtigt at tilføje, at Llambias ikke så sin måde at gribe det an på som en sabotage af projektet, som han var begejstret for, og som han fandt egne muligheder

for udfoldelse indenfor. Hans 'dagbog' følger hans ophold i Kolding tæt og gør Llambias til, hvad han selv kalder 'krønikens krønikeskriver', idet hans tekst kaster et metaperspektiv på Krøniken som projekt. Det samme kan til dels siges om Marianne Gade, som også tager afsæt i selve skrivesituationen i Holms. Llambias' bidrag er desuden præget af, hvad Jon Helt Haarder har kaldt 'performativ biografisme', hvor forfatteren udfordrer fiktionskontrakten ved at inddrage sin biografiske person i teksten - men som et æstetisk virkemiddel. Og tekstens forfatterego antyder selv, at hans dagbogsordstrøm måske ikke bare skal tages for pålydende, men skal læses som litteratur, det vil sige mellem linjerne - eller rettere på linjerne:

"Skrivekunst, siger jeg, handler først og fremmest om at lære at læse. Vi skal lære, siger jeg, at lade være at læse intentionen og i stedet læse teksten. Vi er enormt gode, siger jeg, til at aflæse intentionen i løbet af nul komma fem, og så se bort fra, at det faktisk ikke er det, der står. Vi godtager manglen på præcision, fordi vi godt forstår meningen med det. Det, som vi skal lære, siger jeg, er ikke at godtage manglen på præcision, men i stedet interessere os indgående for detaljen. Det er i detaljen, at kunsten findes".

Llambias bryder forventningshorisonten og forsøger at skabe en ny. Det skaber skuffelse hos nogle læsere. På bloggen hedder det: "Faktisk er jeg lidt skuffet. Jeg savner et eller andet link til det foregående, som Simon Fruelund skrev". Men links og sammenhænge mellem tekster opstod herefter kun undtagelsesvist. I Louis Jensens 'Ruths dagbog' vandrer hovedpersonen pludselig ned på bunden af Slotssøen og møder der en række karakterer fra de tidligere noveller, og får på denne måde skabt en lidt umotiveret sammenhæng. Denne manøvre gentages humoristisk i Marianne Gades 'Alt begynder og slutter i Kolding', hvor turen igen går ned på søens bund, og der digtes videre på karakterernes senere skæbne. Gade og Jensen er sammen med Mette Winge de eneste forfattere, som bryder med realismen ved at inddrage overnaturlige elementer. I Winges drama er det den legendariske koldingensiske politiker Chresten Bergs spøgelse, som pludselig træder ind i stuen og kaster sit undrende fortidsblik på Kolding anno 1998. Spøgelser går også igen hos Marianne Gade, hvor vi kommer på byvandring med den afdøde svenske forfatter Sven Delblanc og Jens Holm himself afslutter Krøniken ved at dukke op og forlange sin stue tilbage!

Det er ganske fascinerende at forestille sig, hvordan Krøniken ville have set ud, hvis man havde valgt 11 andre forfattere, eller hvis de 11 udvalgte blot var kommet i en anden rækkefølge. Men værkets spraglede karakter er samtidig en naturlig følge af Krøniken som originalt litterært eksperiment. For det første fordi man i formuleringen af projektets rammer opstillede nogle 'benspænd', men også nogle relativt frie rammer for individuel håndtering af disse benspænd. For det andet på grund af det unikke koncept, hvor de 'fremmede' forfattere hverken havde et fælles erindringsstof eller et litterært forbillede at læne sig op ad. Hvad vi hører i Krøniken, er ikke 'byens stemme' som i Peer Hultbergs roman om familier i Viborg ("Byen og verden", 1992), men 11 forfattertemperamenters forsøg på at løse denne opgave ved at finde en form og en genre, de kunne trives med.

4.4 Stedets betydning: det lokale og det globale

Dét som trods alle forskelle forbinder Krønikens tekster, er stedet. Projektets udgangspunkt er foreningen af tid og sted i elleve 'tids-punkter' i Koldings historie. Men tid og sted kan også ses som komplementære størrelser, der vægtes forskelligt i teksterne. Hos Thorstein Thomsen og Gretelise Holm er Kolding som sted skubbet ud af fokus og bliver kulisse for nogle almene problemstillinger i den historiske periode. I Thomsens sympatiske fortælling om enken – og heltinden - Gerda, som efter et liv i sin mands skygge realiserer sig selv i et lesbisk forhold, er det det spirende opbrud af kønsroller vs. småborgerlighed i 1950erne, som er på spil, mens det er 1970ernes idealistiske livsformers forfald, personificeret ved ofrets skæbne og mystiske død, som er omdrejningspunktet for Holms kriminovelle. Men det gælder (så vidt vides) for alle krønikens tekster, at forfatterne har holdt sig faktuel til de lokalhistoriske detaljer. Det gælder også Jeppe Brixvolds novelle om 80er – bandet The Cogs. Novellen, der bedst kan beskrives som et erindringsbillede i interview- eller artikel-form, fortalt af bandets bassist, fører læseren på en hæsblæsende tur gennem Koldings natte- og musikliv i 1980erne, hvor en række konkrete lokaliteter i Kolding og omegn udgør rammen om novellens fiktion. Brixvold har selv beskrevet projektets ramme som et 'mulighedsrum', hvor et konglomerat af lokalhistoriske detaljer, generel historisk viden og fiktion tilsammen danner fortællingen om 'et muligt band'.

En tilsvarende tredeling kan man aflæse i teksternes håndtering af det lokale, der fungerer på tre niveauer: Den personlige historie (karaktererne), den lokale historie (Kolding) og den store historie (nationalt, globalt). Og her er det påfaldende, hvordan de tre historier i flere tekster flyder sammen, idet det ofte er udefrakommende elementer, som præger den lokale handlinger. Nu er det for det første et genretræk ved novellen, at ydre faktorer bryder ind i tekstens univers og skaber forandring (og dermed handling). Men for det andet peger denne blanding også på Kolding som politisk og kulturel periferi, hvis udvikling i høj grad også bestemmes af påvirkninger fra den store omverden. Både forfattere og bibliotekarer har her peget på stedets tyngde som en faktor: at Kolding som mellemstor provinsby i en homogen nation selvfølgelig har sin egen historie, men samtidig ikke skiller sig mere markant ud end at den også indgår i et historisk fællesskab med det øvrige land. For det tredje er den fysiske og symbolske interaktion med den store omverden et skærpet vilkår i den modernitet, hvori man har valgt at forankre Kolding Krøniken.

De tre niveauer findes tydeligt hos Fruelund, hvis novelle er rig på lokalhistorisk inventar, med et væld af stednavne og et detaljeret persongalleri fra datidens koldingsiske overklasse. Men samtidig 'invaderes' det lokale af dels det nationale, i form af kongens besøg og sagen om storsvindleren Alberti (som er en af flere 'tyve' i novellen), dels af det globale i form af avisernes nyhedsstrømme af skønhedskure og uforståelige katastrofer. Hos Merete Pryds Helle kommer invasionen fra den voksende nazisme (hvis menneskelige forfald afspejles i Gertruds sygdom og forfald), men Helle får på elegant vis koblet denne store historie til den lokale historie, i form af det stærkt fascistoide KU's landsmøde i Kolding i 1938. I Lars Frosts dobbeltfortælling er det globale til stede i beskrivelsen af Kolding som skibs- og handelsby, hvor varerne så småt begynder at strømme igen efter krigen. Derudover er invasionen af Kolding skildret meget konkret hos Frost med lastbilens torpedering af købmands-

gården og, siden, Lises mere stilfærdige flytning til byen. Frosts to fortællinger udgør i øvrigt, trods al deres forskellighed, to subtile parallelhistorier, som begge kredser om forførelse og penetration. I Maria Hellebergs fortælling 'Martinus', der leder tanker hen på såvel Aksel Sandemose som Morten Korch, kommer den store verden også til Kolding med den fortabte søn Martinus' hjemkomst fra USA. Plottet tillader Helleberg at tegne et mere udfoldet tidsbillede, da Martinus på den ene side betragter Kolding anno 1928 med fortidens briller, men samtidig kommer med idéer, som vil tegne Koldings fremtid.

Marianne Gade, Krønikens sidste og eneste lokale forfatter, fandt det svært at skrive om nutiden, da den endnu ikke er blevet filtreret i historiens kværn og aflejret sig som 'store begivenheder', men i princippet er 'det hele', alle ting for alle mennesker. Derfor valgte Gade at skrive en mere personlig 'erindringsfiktion', som tager udgangspunkt i hendes brevveksling med den svenske forfatter Sven Delblanc, en korrespondance, som sluttede brat ved forfatterens død i 1992. Men i "Alting begynder og ender i Kolding" genopliver fortælleren Delblanc og tager med ham på ud på en byvandring i Kolding, hvor Delblancs familie har sine rødder (beskrevet i Delblancs roman "Kære farmor" (1979, da. 1985). Denne magiske genoplivning sættes over for Jens Holms meget jordnære leveregler, som pryder glaspartierne i Holms', idet Delblanc bliver den 'lygtemand', som Holm advarer eftertiden imod. På den måde afrundes Krøniken på passende vis med en fortælling om fiktionens frihed over for realitetens og historiens binding, inden Marianne Gade til slut lukker og slukker og lader Jens Holm og fortiden bag sig:

"Stille og roligt samler jeg mine ting, slukker for computeren og går ud af glashuset. Gennem ruden kan jeg se, han har taget plads i min stol. Hovedet er bøjet over strikketøjet, maskerne skifter plads, pindene går. Så trækker jeg vejret dybt og går ud i solen, ud i byen."

5. Afslutning – konklusioner og anbefalinger

Kolding Krøniken er et enestående projekt, ikke alene i bibliotekssektoren men i det litterære liv i Danmark. Projektet er grænsebrydende ved, at biblioteket, som normalt stiller litteraturen til rådighed og formidler de trykte værker, her skaber rammerne for en skabende, litterær proces, der omfatter en række anerkendte forfattere samt bibliotekets brugere og medarbejdere.

Der har hersket en udbredt begejstring blandt forfattere og medarbejdere under projektet. Mødet mellem forfatter og bibliotek blev oplevet som en stor succes. Den positive oplevelse er så entydig, at det stærkt kan anbefales at udvikle lignende projekter hvor forfattere skabende udfolder sig i biblioteksmiljøet. Det peger i retning af et supplement til den traditionelle litteraturformidling, hvor man ikke kun formidler det færdige værk, men også giver adgang til forfatterens værksted. Biblioteket bidrager på den vis til forståelsen af litteraturens vilkår, hvilket i høj grad har været tilfældet med Kolding Krøniken.

Forfatterne har på hver deres måde oplevet arbejdet med krøniken som en spændende udfordring, og udtrykker næsten alle stor tilfredshed med opholdet i Kolding. Her fremhæves både et inspirerende arbejdsmiljø og personalets personlige engagement i forfatterens dagligdag på biblioteket som væsentlige årsager. Flere forfattere har under deres ophold deltaget i aktiviteter både på og uden for biblioteket og bidrog derved som en vigtig sideeffekt til det litterære liv i byen.

Forfatterne var desuden glade for den uvant store medieeksponering de og projektet blev genstand for. Især på lokalt plan lykkedes det gennem en professionel PR – indsats og godt netværk at skabe stor medieinteresse og eksponering, hvilket også betød, at formidlingen af krøniken og dens forfattere ikke begrænsede sig til de fysiske biblioteksbrugere, men nåede langt ude i lokalsamfundet.

Under evalueringen fremkom der dog også kritik af den praktiske annoncering og PR, f.eks. hvad angik oplæsningerne af krøniken. Der blev også fremført kritik af, at uddannelsessektoren ikke i tilstrækkelig grad blev orienteret om projektet og mulighederne for besøg og forfatterkontakt. Her skal det dog indskydes, at projektlederen under første halvdel af forløbet sendte fem månedsbreve til dansklærerne i folke- og gymnasieskoler. Der fandt altså en meget konkret information og formidling sted, indtil projektlederen gik på barsel. Den meget beskedne respons kan dog give anledning til at overveje om generelle breve til skolernes dansklærergruppe drukner i informationsstrømmen og ikke når frem til den enkelte underviser. Her kunne man have overvejet andre veje: personlig kontakt til gymnasie- og skolebibliotekarer, der dernæst kunne informere lærergrupperne personligt og direkte. Eller planlægning af event-orienterede arrangementer, f.eks. møder mellem skoleklasser og forfatter på krønikens steder i byrummet.

De få besøg af gymnasieklasser peger på et potentiale, der burde kunne udnyttes bedre. Netop mødet med en levende forfatter og projektets mulighed for medskaben viste sig at appellere stærkt til ældre skoleelever. Uddannelsessektoren som formidlingsrum kan med fordel udnyttes mere systematisk af fremtidige lignende projekter. Samtidig bør man dog være opmærksom på, at den beskedne respons sikkert også skyldes det pres, som undervisere i dag føler med hensyn til timeplaner, læreplaner og øvrige tidshorisonter i den daglige undervisning.

At have en forfatter i huset viste sig undervejs at have nogle spin off effekter, som måske kunne have været udnyttet mere systematisk, hvis man havde været opmærksom på dem fra starten. F.eks. inviterede man spontant en forfatter til et litterært arrangement i huset, forfattere optrådte med egne præsentationer i byen, en forfatter besøgte bibliotekets skriveværksted for unge m.m. På den anden side var der grænser for, hvor meget man kunne involvere forfatterne i. De 14 dage blev af flere forfattere oplevet som en meget intensiv proces, og biblioteket måtte respektere forfatterens arbejdsproces.

Biblioteket benyttede muligheden for forfatterbesøgene til at eksponere de enkelte forfatterskaber gennem professionelt udarbejdede pjecer, ved bogudstillinger og slideshows på fladskærme. Forfatterskaberne blev således også som helhed eksponeret på biblioteket. Imidlertid skaffede biblioteket ikke ekstra eksemplarer hjem af forfat-

ternes værker, hvilket begrænsede den udlånseffekt, man kunne have opnået. Det vurderes, at der her ligger et uudnyttet udlånspotential. Med forfattere i huset gennem længere perioder ligger der en oplagt mulighed for i højere grad at eksponere disse forfattere gennem indkøb, depotlån, fjernlån med henblik på udstilling og udlån af forfatterens værker.

En af ideerne i projektet var brugernes deltagelse og medskaben, og der var flere lykkelige eksempler på, at det lykkedes. Der er dog ikke tale om noget kollektivt værk. Forfatterne anvendte brugernes informationer stærkt selektivt, og forfatterens kunstneriske frihed var en præmis gennem projektet, hvilket vurderes som et heldigt valg og en nødvendig forudsætning for litterær skaben.

Møder og dialoger mellem forfatter og individuelle læsere / biblioteksbrugere fandt sted, dog i mindre grad end projektet havde planlagt. 1-2 gennemsnitlige brugerbesøg om dagen var lidt under det gennemsnit, man havde forestillet sig. Hvis man skal tage forfatterens arbejdsvilkår alvorligt, må man imidlertid erkende, at der er snævre grænser for, hvor mange besøg og individuelle samtaler forfatteren kan overkomme om dagen. Kolding-projektet skabte basis for de enkelte unikke møder og dialoger som realiseredes, og som næppe kan forventes indfriet i større målestok.

Kolding Krøniken blev i projektperioden formidlet på flere platforme, fra selve Krøniken som fysisk og digital tekst, over oplæsning og podcast, til historiske fotoserier og slideshows. Denne indsats, som er foregået på formidlingsmæssigt og teknisk højt niveau, har dels sikret en bred indgang til krøniken, dels skabt en spændende historisk ramme for projektet. Fotografier og slideshows dannede således deres egne, supplerende versioner af "koldingkrøniker" og den lokale histories samspil med den store, globale historie gennem årtierne. Det er sandsynligt, at flere brugere udelukkende har tilegnet sig "krøniken" gennem disse billedserier.

I en web 2.0 tid er det tankevækkende at konstatere, at det var den digitale kommunikation via blog og hjemmeside, der fungerede dårligst. Besøg og dialogisk aktivitet på bloggen var langt under, hvad projektet havde forventet. Antal visninger (læsninger) af de digitale skærmttekster var meget ringe. Det giver naturligvis anledning til overvejelser, at brugerdeltagelsen især på den digitale platform har været så ringe. En overvejelse går i retning af, at årsagen kan ligge i den lokale karakter af projektet. Projektet er stort anlagt som litterært eksperiment, men trods alt lokalt i det indholdsmæssige sigte. Det kan have afholdt mange brugere uden for lokalområdet i at opsøge krøniken. En anden overvejelse går på, om det litterært interesserede publikum ikke kan finde interesse i et projekt, der i første omgang kommunikerer gennem digitale skærmttekster. Litterære tekster skal måske simpelthen være trykte for at fange segmentets interesse? Litterære brugergrupper har måske svært ved at udvikle et kollektivt ejerskab til krøniken ad den vej. For de brugere, der involverede sig i projektet, var det fysiske møde med forfatteren i det fysiske rum afgørende, og meget tyder på, at forfatterne har haft det på samme måde. I hvert fald forsøgte kun et fåtal (især Llambias) at gøre bloggen til en vigtig del af projektet. Om de trykte tekster bliver mere læst end de digitale, bliver interessant at følge.

For biblioteket som arbejdsplads var projektet en succes. Det lykkedes at skabe et kreativt samarbejde på tværs af bibliotekets sektioner og grupper. Under processen oplevede de fleste medarbejdere således en holdånd og havde en oplevelse af at være med til noget nyt og spændende. Mange medarbejdere fremhævede også det spændende og positive i at have en rigtig levende forfatter som kollega. Uformelle møder og samtaler med de nye forfatter-kolleger gav flere medarbejdere nye perspektiver både på litteraturen og deres eget virke som formidlere.

Ser man på den færdige Kolding Krønike som litterært produkt, er der tale om et unikt, spraglet og i høj grad læseværdigt værk. Det stod hurtigt klart, at det ikke ville blive en krønike i traditionel forstand, som en sammenhængende fortælling med genkommende personer og familier. Det skal dog også nævnes, at enkelte af forfatterne efterlyste en noget strammere styring og et strammere oplæg netop med henblik på at skabe større sammenhæng mellem teksterne.

I stedet er det blevet en meget varieret samling fiktionstekster, som stritter i mange retninger, og hvor et væld af genrer sættes i spil: fra dannelsesfortællingen, psykologisk realisme, krimien, dagbogen, magisk realisme, dramaet, m.m. Men det er helt i tråd med oplægget til projektet. For det første fordi man lagde vægt på at inddrage meget forskellige typer kvalitetsforfattere med distinkte litterære profiler og, i naturlig forlængelse heraf, formulerede relativt frie rammer for forfatternes løsning af opgaven. For det andet fordi Krøniken er et unikt litterært koncept: i forhold til provinsrealismen, som er kendetegnet ved biografisk nærhed og (oftest) fysisk distance, lod man her en række forfattere skrive om et fremmed sted – på selve stedet. På den måde rev man så at sige hovedstolen væk under forfatterne, ligesom de ikke havde et litterært forbillede at læne deres fortællinger op ad. Det lokales rolle er derfor også blevet vægtet forskelligt, fra tekster der tager udgangspunkt i specifikke lokale personer og begivenheder, til tekster, som bruger det historiske Kolding som scene for fortællinger om mere almene temaer. Vi har sammenlignet Krøniken som eksperiment med Lars von Trier og Jørgen Leths ”De fem benspænd”, idet man med projektets rammer skabte en modstand, som kan virke både obstruerende og forløsende for kunstneren, hvis færdige værk er den kreative håndtering af denne modstand. Resultatet ”Kolding Krøniken” er ikke blevet en samlet hjemstavnsfortælling, men noget æstetisk mere interessant, nemlig individuelle håndteringer af denne modstand i form af en samling af noveller (eller fortællinger), hvor en række forfattere kaster hvert deres sproglige blik på faser af byens historie.